

ANALIZA POSLOVANJA INDUSTRIJE HRANE I PIĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Širić, Ivana

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:875746>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**ANALIZA POSLOVANJA INDUSTRIJE HRANE I
PIĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Mentor:

Prof. dr. sc. Ivica Pervan

Studentica:

Ivana Širić, 5171024

Split, lipanj, 2018.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Definiranje problema istraživanja	3
1.2. Cilj rada	4
1.3. Metode rada	4
1.4. Struktura(sadržaj rada)	4
2. INDUSTRIJA HRANE I PIĆA U RH.....	5
2.1. Općenito o industriji hrane i pića	5
2.2. Odabrani sektorski pokazatelji	12
2.3. Vanjskotrgovinska razmjena	17
3. ANALIZA USPJEŠNOSTI POSLOVANJA VELIKIH PODUZEĆA IZ INDUSTRIJE HRANE I PIĆA U RH.....	27
3.1. Definiranje velikog poduzeća	27
3.2. Pojam i mjerenje poslovne uspješnosti.....	27
3.3. Definiranje uzorka istraživanja.....	30
3.4. Rezultati istraživanja	31
4. ZAKLJUČAK	45
LITERATURA	47
PRILOZI.....	50
SAŽETAK.....	53
SUMMARY.....	53

1. UVOD

Proizvodnja prehrambenih proizvoda zajedno s proizvodnjom pića jedna je od glavnih industrijskih grana u Republici Hrvatskoj. Industrija hrane i pića predstavlja vrlo važan proizvodni sektor za stvaranje dodane vrijednosti i zaposlenosti u svim zemljama pa tako i u Republici Hrvatskoj. U njoj se realizira 28,2% ukupne proizvodnje prerađivačkog sektora i 20% ukupne zaposlenosti prerađivačke industrije. S obzirom na svoj značaj industrija hrane i pića trebala bi biti postavljena kao strateška industrijska grana Hrvatskog gospodarstva.¹ Proizvodnja hrane i pića, u usporedbi s drugim granama prerađivačke industrije u Republici Hrvatskoj ostvaruje najveći udio u bruto domaćem proizvodu i ukupnoj zaposlenosti.

Osim spomenutih utjecaja na BDP i zaposlenost, ova industrija je vrlo značajna za vanjskotrgovinsku razmjenu kao i razvoj ostalih ekonomskih sektora posebno poljoprivrede i turizma. Hrvatska ima dugu tradiciju, prepoznatljive tržišne marke i sposobnu radnu snagu. Neelastičnost potražnje u uvjetima recesije i kvalitetna sirovinska osnova spadaju u osnovne odlike domaće industrije hrane i pića.²

Za kvalitetnu analizu stanja u ovoj industriji zainteresirana je svekolika javnost a naročito (investitori, vlasnici, menadžment, država i dr.). U ovom radu istražena je industrija hrane i pića u Republici Hrvatskoj kao i analizirana uspješnost poslovanja velikih trgovačkih društava. U radu su korišteni dostupni podaci baze Amadeus, državnog zavoda za statistiku, Eurostata, kao i ostala dostupna domaća i strana literatura.

1.1. Definiranje problema istraživanja

Problem istraživanja ovog rada predstavlja specifičnost analize financijskih izvještaja pomoću odabranih financijskih pokazatelja za ispitivanje uspješnosti poslovanja poduzeća u industriji hrane i pića u RH.

¹Rašić Bakarić I. Sektorska analiza – Hrana i piće: Industrija visokog potencijala, s interneta, dostupno na: <https://www.jatrgovac.com/2015/08/sektorska-analiza-hrana-i-pice-industrija-visokog-potencijala/> [15.04.2018.]

²Buturac G. : „Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske“ s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308> [15.04.2018.]

1.2. Cilj rada

Cilj rada je istražiti poslovanje trgovačkih društava iz industrije hrane i pića na nivou Republike Hrvatske, kao i obraditi uspješnost poslovanja velikih poduzeća iz industrije hrane i pića u Republici Hrvatskoj.

1.3. Metode rada

U izradi ovog završnog rada korištene su sljedeće metode: metoda deskripcije, metoda indukcije, metoda dedukcije, komparativna metoda i ostale istraživačke metode i postupci potrebni za obradu definirane teme.

1.4. Struktura(sadržaj rada)

Rad se sastoji od 5 dijelova. U **prvom dijelu** prikazuje problem istraživanja, cilj istraživanja, metode istraživanja te struktura završnog rada.

Drugi dio se odnosi na teorijski aspekt problema koji se istražuje. U istom je istražena situacija u sektoru industrije hrane i pića u Republici Hrvatskoj. U radu su istraženi odabrani pokazatelji u periodu 2012-2017 godine na nivou kompletne proizvodnje prehrambenih proizvoda i proizvodnje pića.

Utrećem dijelu je prikazan empirijski dio završnog rada. Istraženi su odabrani pokazatelji uspješnosti poslovanja velikih poduzeća. Na nivou Republike Hrvatske istražena su 24 trgovačka društva koja posluju u industriji hrane i pića u periodu 2012. do 2016. godine.

Četvrto poglavlje se odnosi na zaključak, izveden iz teorijskog dijela i provedenog empirijskog istraživanja. U poglavlju suiznesene najvažnije činjenice, mišljenjai zaključci o industriji hrane i pića u Republici Hrvatskoj koji su dobiveni provedenim analizama.

Peto poglavlje sadrži prikaz literature korištene u ovom radu, popis priloga, te sastavljeni sažetak napisan na hrvatskom i engleskom jeziku.

2. INDUSTRIJA HRANE I PIĆA U RH

Prehrambeni proizvodi su proizvodi široke potrošnje koji se svakodnevno koriste. Tržište se vrlo brzo transformira i širi. Konkurencija na tržištu je oštra, pritisci za manje troškove sve veći. Potrošači su centar svega i sve su zahtjevniji, žele znati sve informacije o proizvodu. S razvojem prerađivačke industrije razvija se i prehrambeni sektor.

Prehrambena industrija se može definirati kao prerada biljnih, životinjskih i mineralnih sirovina s ciljem zadovoljenja ljudskih potreba.³ Prehrambena industrija je izuzetno važna za gospodarstvo jedne države jer je povezana s drugim industrijskim granama poput poljoprivrede, stočarstva, trgovine, transporta, itd. Uz to prehrambena industrija jača konkurentnost države na međunarodnom tržištu.

2.1. Općenito o industriji hrane i pića

Klasifikaciju ili grupiranje grana prehrambene industrije moguće je izvršiti prema pojedinim zajedničkim kriterijima.

Pa tako imamo sljedeće podjele⁴:

1. Prema istorodnosti osnovne sirovine proizvoda:

- a. Grane koje prerađuju sirovine životinjskog porijekla (mesa, ribe, mlijeka),
- b. Grane koje koriste sirovine biljnog porijekla (brašno, šećer, voće i povrće, biljne masti i ulja, alkohol, vino, pivo, likeri i žestoka pića),
- c. Grane koje prerađuju nepoljoprivredne sirovine (sol, mineralna voda).

2. Prema odjeljcima društvene proizvodnje:

- a. Grupa «A» - uključuje sirovine i materijal za daljnju obradu (meso, šećer, brašno, kvasac, ulje, sol...),
- b. Grupa «B» - uključuje predmete direktne potrošnje (pekarski proizvodi, bomboni, slatkiši, mlijeko, vino, pivo, bezalkoholna pića, mineralna voda).

³Loborčec.M. i suradnici: "Prehrambena industrija, proizvodnja pića i duhana" s Interneta, dostupno na: <http://www.efzg.hr/UserDocsImages/MGR/zkovacevic/9.12.%20PREHRAMBENA%20DUHANSKA%20I%20INDRUSTRIJA%20PI%C4%86A.pdf> [02.05.2018.]

⁴Klasifikacija grana prehrambenih industrija s Interneta, dostupno na: http://ss-medicinska-ri.skole.hr/skola/djelatnici/kresimir_bakula?dm_document_id=5886&dm_dnl=1 [15.04.2018.]

3. Prema stupnju obrade proizvoda:

1. Svježe i neobrađene namirnice, sirovine prehrambene industrije,
2. Djelomično obrađeni i pripremljeni proizvodi,
3. Proizvodi obrađeni za neposrednu termičku obradu (polugotova jela).
4. Proizvodi koje je neposredno prije konzumiranja potrebno regenerirati (gotovajela),
5. Proizvodi koji se konzumiraju bez ikakve pripreme ili dorade.

Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti iz 2007. godine prehrambeni proizvodi su smješteni u dio C "Prerađivačka industrija". **Djelatnost Proizvodnja prehrambenih proizvoda** prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti spada u područje **C odjeljak 10** te uključuje preradu proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u hranu i piće za ljude i životinje, uključujući proizvodnju raznovrsnih intermedijarnih proizvoda, koji nisu neposredno proizvodi hrane. Ovaj odjeljak ne uključuje pripremu obroka za neposrednu potrošnju, kao u restoranima. Uključuje preradu i konzerviranje mesa i proizvodnju mesnih proizvoda, preradu i konzerviranje riba, rakova i školjki, preradu i konzerviranje voća i povrća, proizvodnju mliječnih proizvoda, proizvodnju mlinskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda, proizvodnju brašna i brašnastih proizvoda, proizvodnju ostalih prehrambenih proizvoda i proizvodnju pripremljene hrane za životinje.⁵

Djelatnost proizvodnja pića prema NKD-u spada u područje **C odjeljak 11** te uključuje destiliranje, pročišćavanje i miješanje alkoholnih pića, proizvodnju vina od grožđa, proizvodnju jabukovače i ostalih voćnih vina, proizvodnju nedediliranih fermentiranih pića, proizvodnju piva, proizvodnju slada i proizvodnju osvježavajućih napitaka, proizvodnju mineralne vode i drugih flaširanih voda.⁶

⁵Vlada Republike Hrvatske: "Odluka o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007." s Interneta, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html [02.05.2018.]

⁶Ibid

Tablica 1: Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. – NKD 2007. C 10 proizvodnja prehrambenih proizvoda i C 11 proizvodnja pića.

Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007.					
Područje	Odjeljak	Skupina	Razred	Naziv	NACE rev. 2
C				Prerađivačka industrija	
	10			Proizvodnja prehrambenih proizvoda	
		10.1		Prerada i konzerviranje mesa i proizvodnja mesnih proizvoda	
			10.11	Prerada i konzerviranje mesa	10.11
			10.12	Prerada i konzerviranje mesa peradi	10.12
			10.13	Proizvodnja proizvoda od mesa i mesa peradi	10.13
		10.2		Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki	
			10.20	Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki	10.20
		10.3		Prerada i konzerviranje voća i povrća	
			10.31	Prerada i konzerviranje krumpira	10.31
			10.32	Proizvodnja sokova od voća i povrća	10.32
			10.39	Ostala prerada i konzerviranje voća i povrća	10.39
			10.41	Proizvodnja ulja i masti	10.41
			10.42	Proizvodnja margarina i sličnih jestivih masti	10.42
		10.5		Proizvodnja mliječnih proizvoda	
			10.51	Djelatnosti mljekara i proizvođača sira	10.51
			10.52	Proizvodnja sladoleda	10.52
		10.6		Proizvodnja mlinskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda	
			10.61	Proizvodnja mlinskih proizvoda	10.61
			10.62	Proizvodnja škroba i škrobnih proizvoda	10.62
		10.7		Proizvodnja pekarskih i brašneno-konditorskih proizvoda	
			10.71	Proizvodnja kruha; proizvodnja svježih peciva, slastičarskih proizvoda i kolača	10.71
			10.72	Proizvodnja dvopeka, keksa i srodnih proizvoda; proizvodnja trajnih peciva, slastičarskih proizvoda i kolača	10.72
			10.73	Proizvodnja makarona, njoka, kuskusa i slične tjestenine	10.73
		10.8		Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	

	10.81	Proizvodnja šećera	10.81
		Proizvodnja kakao, čokoladnih i bombonskih	10.82
	10.82	proizvoda	
	10.83	Prerada čaja i kave	10.83
	10.84	Proizvodnja začina i drugih dodataka hrani	10.84
	10.85	Proizvodnja gotove hrane i jela	10.85
		Proizvodnja homogeniziranih prehrambenih	10.86
	10.86	pripravaka i dijetetske hrane	
		Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda,	10.89
	10.89	d. n.	
10.9		Proizvodnja pripremljene hrane za životinje	
	10.91	Proizvodnja pripremljene stočne hrane	10.91
		Proizvodnja pripremljene hrane za kućne	10.92
	10.92	ljubimce	
11		Proizvodnja pića	
	11.0	Proizvodnja pića	
		Destiliranje, pročišćavanje i miješanje	11.01
	11.01	alkoholnih pića	
	11.02	Proizvodnja vina od grožđa	11.02
	11.03	Proizvodnja jabukovače i ostalih voćnih vina	11.03
		Proizvodnja ostalih nedestiliranih	11.04
	11.04	fermentiranih pića	
	11.05	Proizvodnja piva	11.05
	11.06	Proizvodnja slada	11.06
		Proizvodnja osvježavajućih napitaka;	11.07
		proizvodnja mineralne i drugih flaširanih	
	11.07	voda	

Izvor: »Narodne novine«, broj 98/94.

Sektori proizvodnje prehrambenih proizvoda i proizvodnje pića spadaju u najznačajnije industrijske sektore u Hrvatskoj. Ovi sektori ostvaruju najveći udio u hrvatskom bruto domaćem proizvodu i ukupnoj zaposlenosti. U 2015. godini udio industrije proizvodnje prehrambenih proizvoda u **BDP-u Hrvatske iznosio 2,6%**, dok je udio industrije proizvodnje pića iznosio 0,7%. Istovremeno udio proizvodnje prehrambenih proizvoda i proizvodnje pića

u BDP-u prerađivačke industrije iznosio 27%. Od tog proizvodnji prehrambenih proizvoda pripada 21%, a proizvodnji pića 6%.⁷

Prema podacima Agencije za investiranje i konkurentnost prerađivačka industrija u Hrvatskoj u odnosu na ostale grane, ostvaruje najveći ukupni prihod i u njoj se zapošljava najviše ljudi. Sektor prehrambene industrije je najrazvijeniji na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije, te na sjeverozapadu Hrvatske i u Osječko-baranjskoj županiji.⁸

Čak i u kriznim situacijama koje su prisutne u Hrvatskom gospodarstvu od kraja 2008. godine prehrambena industrija uspijeva održavati stabilnost pokazavši veću otpornost u odnosu na druge industrije.

Prehrambena industrija prema podacima iz Industrijske strategije RH 2014.-2020. zapošljava **oko 20% (43.826 zaposlenih) industrijskih djelatnika** te ima ostvaren prihod oko 28,2% od ukupnog prihoda hrvatske prerađivačke industrije.

Razvoj industrije u Hrvatskoj država želi unaprijediti industrijskom strategijom koju je donijela za razdoblje od 2014.-2020. godine.

Na temelju istraživanja definirane su ključne odrednice industrijskog rasta, a to su⁹:

- produktivnost rada,
- investicije u fiksni kapital,
- udio visokoobrazovane radne snage,
- ulaganje u istraživanje i razvoj,
- izvoz.

Proizvodnja prehrambenih proizvoda u posljednjem desetljeću bilježi rast. Globalni trendovi rasta imaju odraz i na prehrambenu industriju u Hrvatskoj. Među najvažnije globalne trendove koji imaju najviše utjecaja na proizvodnju prehrambenih proizvoda ubrajaju se¹⁰:

- učinkovitost proizvodnje s ciljem postizanja dugoročne održivosti,
- potražnja za diversificiranim proizvodima,
- sigurnost hrane,

⁷Sektorska analiza: "Hrana i piće" s Interneta, dostupno na: http://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-2018.pdf [15.05.2018.]

⁸Agencija za investiranje i konkurentnost: "Prehrambena industrija" s Interneta, dostupno na: <http://www.aik-invest.hr/sektori/prehrambena-industrija/> [02.5.2018.]

⁹MINGO: Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014.-2020., 2014. god, str. 117.

¹⁰Ibid, str. 54.

- porast važnosti tržišta zemalja koji su u razvoju,
- održivost kao temelj poslovanja,.
- krupnija poduzeća,
- restrukturiranje vrijednosnog lanca.

Za rast gospodarstva je iznimno važan rast industrijske proizvodnje i izvoza. Prema Ministarstvu gospodarstva ostvaren prihod na stranom tržištu od 18.5% prikazuje izuzetno pozitivan rast Hrvatske.

U uspoređi s drugim granama prerađivačke industrije, proizvodnja hrane i pića također ostvaruje najveći udio u bruto domaćem proizvodu koji iznosi 4% i u ukupnoj zaposlenosti.¹¹

Hrvatsku industriju hrane i pića pratili su negativni trendovi kretanja i to zbog gospodarske krize i politika trgovanja nakon ulaska u Europsku uniju.

S današnje perspektive prehrambena industrija pokreće gospodarstvo i spada u vodeće industrijske grane. S obzirom na veličinu ukupnih prihoda, dodane vrijednosti i zaposlenosti mogu se izdvojiti tri sektora a to su¹²:

- prerada i konzerviranje mesa i proizvodnja mesnih proizvoda,
- proizvodnja pekarskih i brašneno-konditorskih proizvoda i
- proizvodnja mliječnih proizvoda.

¹¹Ibid

¹²Baturac. G:" Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308> [05.05. 2018.]

Tablica 2: Struktura prehrambene proizvodnje po sektorima, u (%) u 2016. godini

	Prihodi	Dodana vrijednost	Zaposlenost
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	100,0	100,0	100,0
Prerada i konzerviranje mesa i proizvodnja mesnih proizvoda	27,4	21,7	18,9
Prerada i konzerviranje ribe, rakova i školjki	2,2	3,3	3,1
Prerada i konzerviranje voća i povrća	2,7	1,0	2,7
Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti	3,6	3,3	1,8
Proizvodnja mliječnih proizvoda	19,7	13,9	8,7
Proizvodnja mlinskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda	3,4	2,7	2,0
Proizvodnja pekarskih i brašeno-konditorskih proizvoda	16,8	26,6	44,1
Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	21,1	25,9	16,2
Proizvodnja pripremljene hrane za životinje	3,0	1,6	1,4

Izvor: <https://hrcak.srce.hr/199308>

U ukupnim prihodima prehrambeno-prerađivačke industrije najveći udio ima sektor prerade i konzerviranja mesa i proizvodnje mesnih proizvoda i to 27,4 posto. Najveći broj zaposlenih u prehrambeno-prerađivačkoj industriji je u sektoru proizvodnje pekarskih i brašeno-konditorskih proizvoda i to 44,1 posto. Sve navedeno je prikazano u tablici 3.

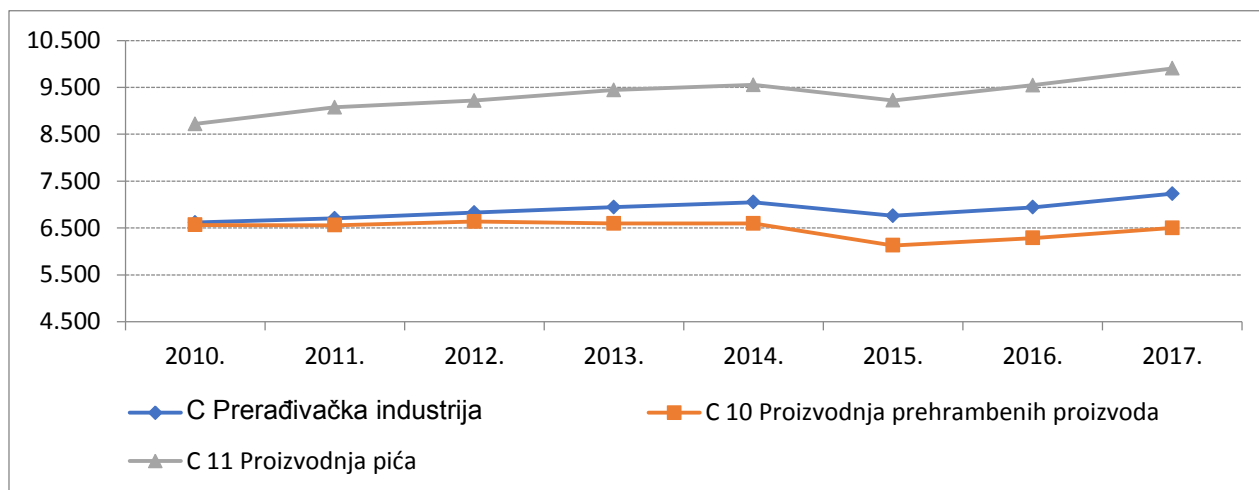
2.2. Odabrani sektorski pokazatelji

Promatrajući kretanje prosječnih mjesečnih bruto plaća u cijeloj prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića može se primijetiti da su plaće u industriji pića tijekom cijelog promatranog razdoblja bile iznad prosjeka plaća u prerađivačkoj industriji. Nakon 2010. uslijedilo je razdoblje njihovog kontinuiranog rasta tijekom promatranih 7 godina, blagi pad se dogodio 2015. godine, iza kojeg slijedi daljnji rast.

Tablica 3: Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenom u pravnim osobama u Hrvatskoj, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnja prehrambenih proizvoda, te proizvodnja pića, od 2010. do 2017.(HRK)

Prosječna mjesečna bruto plaća	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
C Prerađivačka industrija	6.615	6.705	6.829	6.943	7.049	6.759	6.940	7.230
C 10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	6.566	6.558	6.636	6.594	6.594	6.129	6.286	6.501
C 11 Proizvodnja pića	8.720	9.075	9.217	9.444	9.552	9.220	9.545	9.904

Izvor: Državni zavod za statistiku

Grafikon 1: Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenom u pravnim osobama u Hrvatskoj, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnje hrane te proizvodnje pića, od 2010. do 2017.(HRK)

Izvor: Državni zavod za statistiku

Analizira li se kretanje prosječnih bruto plaća u prerađivačkoj industriji i industriji pića, može se primijetiti kontinuirani rast tijekom promatranog razdoblja, uz iznimku u 2015. godini koja bilježi pad prosječne mjesečne plaće u p industrijama. U industriji proizvodnje hrane pad prosječne mjesečne bruto plaće je zabilježen još u 2013. godini, a nakon 2015. bilježi ponovni rast. Zanimljivo je primijetiti da je prosječna mjesečna bruto plaća u industriji pića tijekom cijelog promatranog razdoblja bila iznad prosjeka plaća u prerađivačkoj industriji. Prosječna mjesečna bruto plaća isplaćena u industriji pića u 2017. bila je veća za 13,6% u odnosu na onu iz 2010. godine.

Broj poduzeća u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića u razdoblju od 2012. do 2016. godine

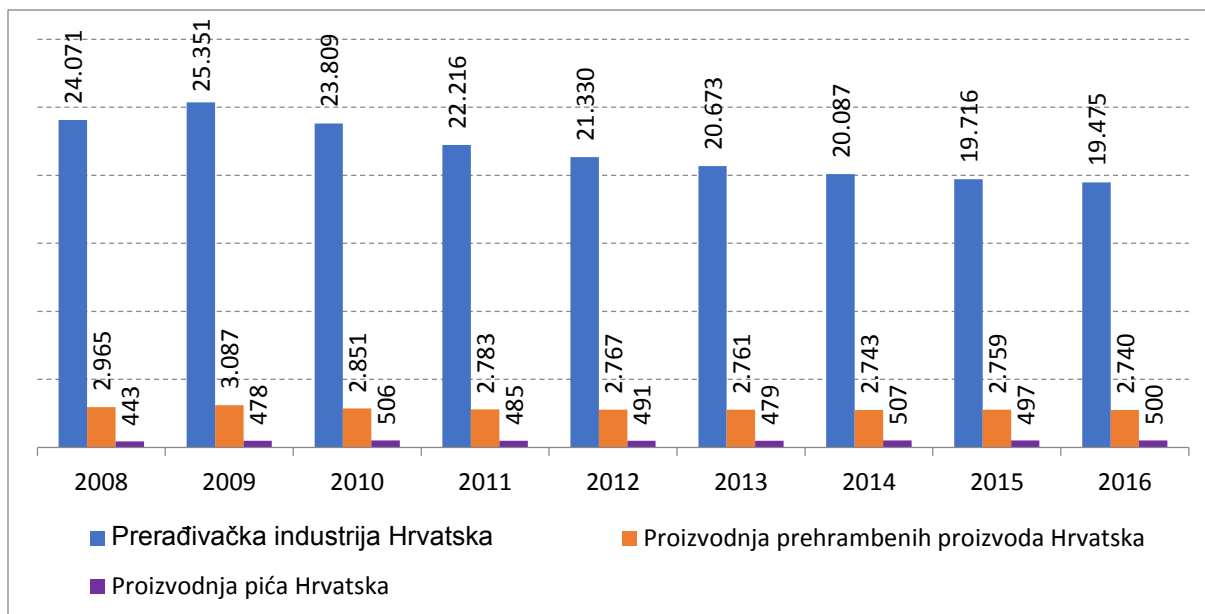
Analizira li se broj poduzeća u razdoblju od 2008. do 2016. u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića može se primijetiti da nakon rasta broja poduzeća u 2009. uslijedio je kontinuirani pad do 2016 u cijeloj prerađivačkoj industriji.

Tablica 4: Broj poduzeća u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića, u Hrvatskoj od 2008. do 2016.

Broj poduzeća	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Prerađivačka industrija	24.071	25.351	23.809	22.216	21.330	20.673	20.087	19.716	19.475
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	2.965	3.087	2.851	2.783	2.767	2.761	2.743	2.759	2.740
Proizvodnja pića	443	478	506	485	491	479	507	497	500

Izvor: Izračun autorice prema podacima Eurostata

Broj poduzeća u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića, u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2016. prikazan je i grafički, grafikonom broj 2.

Grafikon 2: Broj poduzeća u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića, u Hrvatskoj od 2008. Do 2016.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Eurostata

Promatrajući vremensko razdoblje od 2008. do 2016. godine, nakon porasta u 2009., broj poduzeća u prerađivačkoj industriji se kontinuirano smanjuje. Slična situacija je i s brojem poduzeća u proizvodnji prehrambenih proizvoda gdje je ipak zabilježen porast broja poduzeća u 2015. godini, nakon čega opet slijedi pad u 2016. Broj poduzeća u industriji proizvodnje pića u istom razdoblju uz stalne oscilacije ipak bilježi rast.

Broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića od 2010. do 2017. godine

Promatrajući broj zaposlenih u ovim industrijama u razdoblju 2010. do 2017. godine možemo primijetiti da je kod proizvodnje prehrambenih proizvoda broj zaposlenih porastao na kraju promatranog razdoblja u odnosu na početak promatranog razdoblja. U ukupnoj prerađivačkoj industriji i industriji pića broj zaposlenih se na kraju promatranog razdoblja 2017. godine smanjio u odnosu na početno razdoblje.

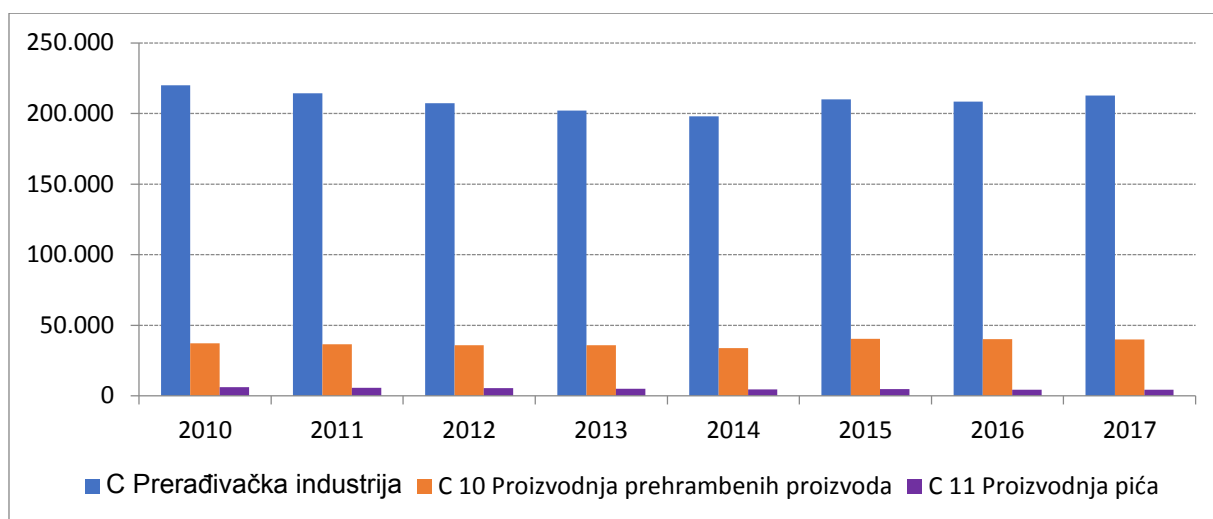
Tablica 5: Broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambeni proizvoda, te proizvodnji pića u Hrvatskoj, od 2010. do 2017.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
C Prerađivačka industrija	219.976	214.302	207.298	201.950	198.069	210.072	208.375	212.666
C 10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	37.314	36.598	35.784	35.838	33.900	40.483	40.223	39.929
C 11 Proizvodnja pića	6.130	5.642	5.426	4.919	4.563	4.683	4.346	4.371

Izvor: Izračun autorice prema podacima DZS

Za 2017. godinu, udio broja zaposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda u ukupnoj prerađivačkoj industriji iznosi 18,8 %, dok udio broja zaposlenih u industriji proizvodnje pića u odnosu na ukupan broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji iznosi 2,1%.

Zaposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda na kraju promatranog razdoblja uz povremene oscilacije ipak ima 2.615 više što predstavlja 7% više zaposlenih u odnosu na početak promatranog razdoblja. U industriji proizvodnje pića primjetan je značajan pad broja zaposlenih za promatrano razdoblje. Tako na kraju promatranog razdoblja u industriji proizvodnje pića ima 1.759 zaposlenih manje (29%) u odnosu na početak promatranog razdoblja.

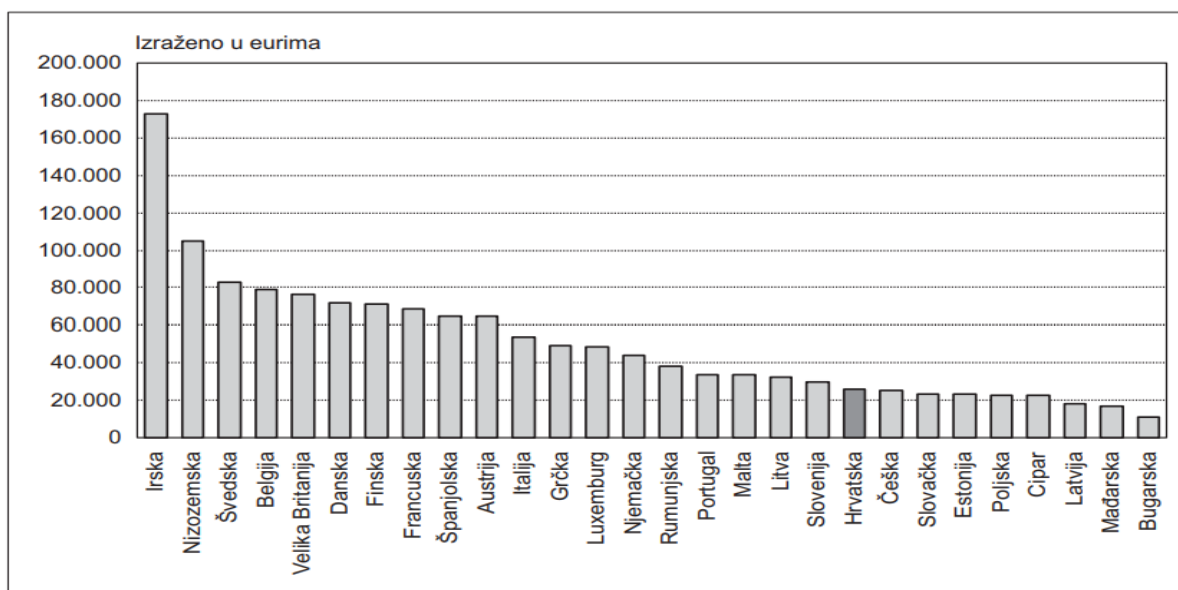
Grafikon 3: Broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambeni proizvoda, te proizvodnji pića u Hrvatskoj, od 2010. do 2017.

Izvor: Izračun autorice prema podacima DZS*

Promatrajući sektor proizvodnje prehrambenih proizvoda najmanji broj zaposlenih je zabilježen 2014. godine, i to prosjek broja zaposlenih radnika je iznosio 33.900 što je uspoređujući s godinom 2010. manje za oko 9%. Promatrajući sektor proizvodnje prehrambenih proizvoda najmanji broj zaposlenih je zabilježen 2016. godine, i to prosjek broja zaposlenih radnika je iznosio 4.346 što je uspoređujući s godinom 2010. manje za oko 29%. Oporavak sektora prehrambene industrije bilježi se u 2015. godini, dok se oporavak industrije pića bilježi tek u 2017 godini.

Hrvatska po bruto dodanoj vrijednosti, produktivnosti i faktorskom dohotku zaostaje za zemljama starim članicama Europske unije (EU-15), dok je članicama u tranziciji konkurentna.

U odnosu na prosjek zemalja EU-15 Hrvatska ima 58,9% manju mjerenu bruto dodanu vrijednost, dok uspoređujući s novim članicama ima prosjek veći za 6,5%. Sve to je prikazano na grafikonu 4.¹³

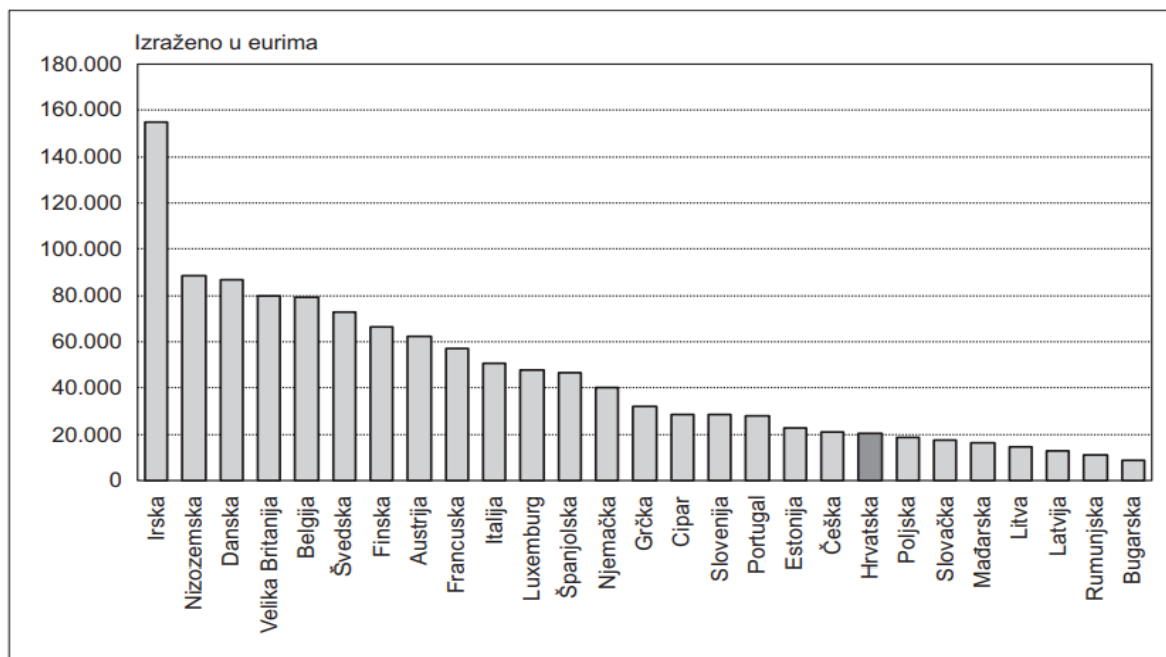

Grafikon 4: Bruto dodana vrijednost (BDV) po zaposlenom u industriji hrane i pića u Hrvatskoj i EU za razdoblje od 2012. do 2015. godine (prosjeak razdoblja).

Izvor: Baturac, G: "Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308>

¹³Baturac, G: "Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308> [10.05. 2018.]

Kada razmatramo faktorski dohotka po zaposlenom zemlje članice EU-15 imaju značajno veći faktorski dohodak nego Hrvatska. Pri tome je faktorski dohodak hrvatske industrije hrane i pića u razdoblju 2012.-2015. Bio na razini 37 % prosjeka EU-15. Ostale nove članice imaju manji faktorski dohodak, dok su ispred Hrvatske: Cipar, Češka, Slovenija i Estonija.¹⁴ To je prikazano na grafikonu 5.

Grafikon 5: Faktorski dohodak po zaposlenom u industriji hrane i pića u Hrvatskoj i EU za razdoblje od 2012. do 2015. (prosjeak razdoblja).

Izvor: Baturac, G.: "Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308> <https://hrcak.srce.hr/199308>

2.3. Vanjskotrgovinska razmjena

Hrvatska postaje članica Europske unije 2013. godine. Europska unija ima svoju trgovinsku politiku i Hrvatska kao njena članica je mora primjenjivati. Trgovinska politika se temelji na zajedničkoj carini kojom se uređuju trgovinski odnosi između Unije i trećih zemalja.

Proizvodnja prehrambenih proizvoda u EU predstavlja sektor u kojem se najviše proizvodi te ima najveću ostvarenu dobit, broj zaposlenih i dodanu vrijednost. Proizvodnja prehrambenih proizvoda je industrijska djelatnost u kojoj prevladavaju mala i srednja poduzeća. Najveća

¹⁴Baturac, G.: "Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308> [05.05. 2018.]

pod djelatnost prehrambene industrije u EU je proizvodnja mesa i mesnih prerađevina s gotovo 20% ukupne dobiti djelatnosti.

U europskoj proizvodnji prehrambenih proizvoda promijene se događaju i pokreću industriju. Pokretači promjena uključuju¹⁵:

- potrebu a povećanjem produktivnosti,
- izradu politika i pravila,
- razvoj tehnologije,
- jačanje konkurencije na međunarodnom tržištu,
- promijene navika potrošača.

Nakon što je pristupila u Europsku uniju, Hrvatska je morala povući sve ugovore o slobodnoj trgovini koje je sklopila s drugim zemljama. Najznačajniji je CEFTA (Central European Free Trade Agreement) je multilateralni ugovor o slobodnoj trgovini. Na hrvatskom Ugovor o izmjeni i dopuni i pristupanju Srednjoeuropskom ugovoru o slobodnoj trgovini.¹⁶ Ulaskom Hrvatske u EU uvodi se carina za zemlje CEFTA-e što poskupljuje hrvatske proizvode na njihovom tržištu. Srednjoeuropski ugovor o slobodnoj trgovini potpisan je 21. prosinca 1992. godine. Prvo su ga potpisale poljska, Mađarska i Čehoslovačka (tadašnja). Kasnije im se pridružuju Slovenija, Rumunjska, Bugarska, Hrvatska i Makedonija. 2004. godine su CEFTA-u napuštaju zemlje koje su tada postale članice EU-a.

Nakon ulaska u EU Hrvatska je morala promijeniti uvijete poslovanja s državama članicama CEFTA-e.

¹⁵MINGO, op.cit. str 55.

¹⁶https://hr.wikipedia.org/wiki/Srednjoeuropski_ugovor_o_slobodnoj_trgovini[02.05.2018.]

Tablica 6: Deskriptivni prikaz promjena uvjeta trgovanja nakon ulaska Hrvatske u EU s pojedinim zemljama članicama CEFTA-e

Kod	Naziv proizvoda	Izvoz u BiH		Izvoz u Srbiju	
		Carinsko opterećenje prije ulaska RH u EU	Carinsko opterećenje nakon ulaska RH u EU	Carinsko opterećenje prije ulaska RH u EU	Carinsko opterećenje nakon ulaska RH u EU
01	Žive životinje	0,0	24,4	0,0	0,0
02	Meso i jestivi klaonički proizvodi	0,0	20,9	25,0	16,7
03	Ribe i rakovi, mekušci i ostalo	0,0	1,4	0,2	4,2
04	Mlijeko i drugi mliječni proizvodi, jaja	0,0	8,0	10,6	11,9
05	Proizvodi životinjskog porijekla	0,0	0,0	0,0	0,0
06	Živo drveće i druge biljke	0,0	0,1	0,0	4,6
07	Jestivo povrće, korijenje i gomolji	0,0	1,7	15,3	10,6
08	Jestivo voće i orašasti plodovi	0,0	1,0	0,0	0,0
09	Kava, čaj i začini	0,0	0,0	6,4	6,6
10	Žitarice	0,0	0,0	14,8	13,3
11	Proizvodi mlinske industrije	0,0	0,0	2,9	12,0
12	Uljano sjemenje i plodovi	0,0	0,0	5,0	6,0
13	Biljni sokovi i ekstrakti	0,0	0,0	0,0	0,0
14	Biljni materijali za pletarstvo	0,0	0,0	0,0	0,0
15	Mast i ulja	0,0	0,0	13,1	12,9
16	Prerađevine od mesa, riba i rakova	0,0	43,4	2,0	7,9

17	Šećeri i proizvodi od šećera	0,0	1,4	1,9	6,7
18	Proizvodi na osnovi žitarica	0,0	6,3	0,0	10,1
19	Proizvodi od povrća	0,0	6,0	5,7	5,2
20	Kakao i proizvodi od kakaa	0,0	0,0	0,0	10,9
21	Razni prehrambeni proizvodi	0,0	0,0	1,7	0,4
22	Piće, alkohol i ocat	0,0	0,2	13,5	9,5
23	Ostaci i otpaci od prehrambene industrije	0,0	0,0	0,0	6,7

Izvor: Baturac. G:" Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308><https://hrcak.srce.hr/file/185428>

Tablica 7: Prikaz promjene uvjeta trgovanja Hrvatske sa zemljama CEFTA-e nakon ulaska Hrvatske u EU

Zemlja CEFTA-e	Promjena uvjeta trgovanja
BiH	Nakon ulaska u EU Hrvatska u BiH izvozi oko dvije trećine svojih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uz nultu stopu carine. U tu skupinu proizvoda spadaju i neki proizvodi koji su izuzetno važni za hrvatsko gospodarstvo a to su: pivom pšenica i bezalkoholna pića te ulja i masti. Dio proizvoda koji se izvoze su opterećeni visokim carinama i više od 20%. Pri to me je najveće opterećenje za industriju mesa. Carine su također značajne za izvoz mliječnih proizvoda (oko 8 posto) i konditorskih proizvoda (oko 10 posto).
Srbija	Prosječna carinska stopa u slučaju trgovanja sa Srbijom je 0,99 posto. U dogovoru postoji prijelazni rok između Srbije i Hrvatske. U prijelaznom razdoblju se carine obračunavaju na sve vrste svježeg i smrznutog mesa, krumpir, rajčice, voće šljive, višnje, jabuke, grožđe, pšenicu i kukuruz, brašno i krupicu proizvedenu od ovih žitarica, suncokret, margarine, pojedine mesne prerađevine, konzervirano voće i povrće te dio sokova. Određene carine su smanjene kao npr. s junećeg mesa i svinja s 18 posto na 12 posto.
Makedonija	Najvažnije opterećenje je opterećenje na izvoz čokolade koje se kreće od 12 do 18 posto.
Crna Gora	Kod izvoza u Crnu Goru veće je carinsko opterećenje na izvoz određenih vrsta mesnih i ribljih prerađevina te mliječnih proizvoda.
Albanija	U izvozu u Albaniju dominiraju izvoz pšenica i kukuruza i kod njih se carine kreću od 0 do 2 posto.
Kosovo	Za veliku većinu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koji se izvoze na Kosovo carinsko opterećenje se kreće u intervalu od 0 do 10 posto.

Izvor: Baturac, G. "Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308>

Ako promatramo tržište CEFTA-e Hrvatska najviše svojih proizvoda izvozi na tržište Bosne i Hercegovine (preko 80%).¹⁷

Vrlo važno je naglasiti da je većina zemalja članica CEFTA-e u procesima pridruživanja Europskoj uniji i samim time se malo po malo ukidaju carine i druge prepreke trgovine. Ti procesi pomažu poboljšanju trgovanje Hrvatske i zemalja CEFTA-e što je prethodno bilo narušeno nakon ulaska Hrvatske u EU.

Ulaskom Hrvatske u EU veća je mogućnost preferencijalnog uvoza. Obveze preferencijalnog uvoza je Hrvatska preuzela koje EU posjeduje u okviru sporazuma o slobodnoj trgovini i to¹⁸:

- Sa zemljama europskog ekonomskog prostora (EEA) – Norveška, Island, Lihtenštajn;
- Sa zemljama EFTA-e - Norveška, Island, Švicarska, Lihtenštajn;
- Sa zemljama u procesu pridruživanja EU-u – Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija, Srbija;
- Sa zemljama Sredozemlja (Turska, Tunis, Maroko, Alžir, Jordan, Egipat, Izrael, Libanon, Sirija, Palestina);
- S afričkim, karijskim i pacifičkim zemljama (ACP zemlje);
- S Južnom Afrikom, Čileom, Meksikom, Južnom Korejom, Farskim otocima Andorom i Turskom u dijelu proizvoda koji nisu obuhvaćeni carinskom unijom.

Prehrambena industrija u EU je od iznimne važnosti i prema prihodima se nalazi odmah iza metalne industrije. Na konkurentnost hrvatskih proizvoda na tržištima EU utječu visoki troškovi proizvodnje, kao i troškovi sirovina.¹⁹

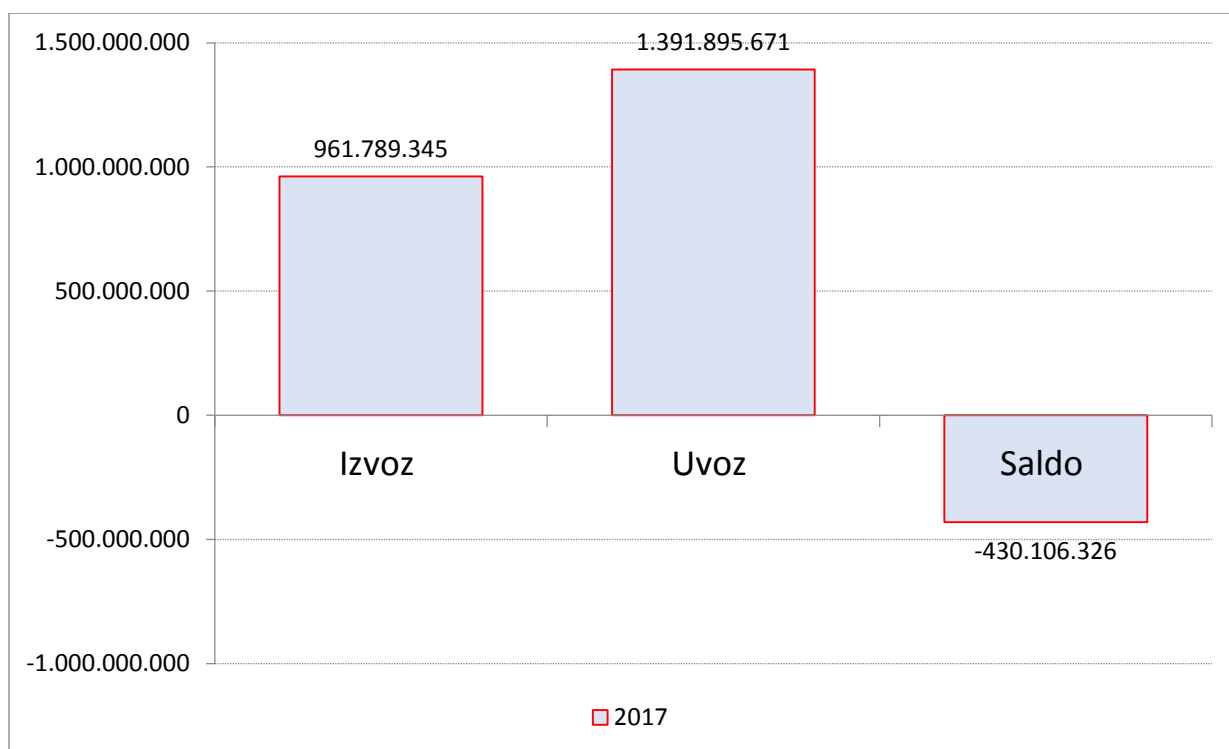
Hrvatsku industriju hrane i pića pratili su negativni trendovi kretanja i to zbog gospodarske krize i politika trgovanja nakon ulaska u Europsku uniju. Glavne karakteristike prehrambenog sektora u međunarodnoj trgovini su: rast izvozne orijentiranosti, veliki vanjsko-trgovinski deficit, te velika izvozna koncentracija. Rast izvozne orijentiranosti znači da se sve veći dio ostvarene proizvodnje usmjerava na inozemna tržišta. U osnovne razloge ovakvog procesa ubrajaju se: liberalizacija i rast otvorenosti međunarodnih tržišta, relativno malo domaće

¹⁷Ćudina A., Sušić G.: "Utjecaj pristupanja Hrvatske Europskoj uniji na trgovinske i gospodarske odnose sa zemljama CEFTA-e" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/157240> [02.05.2018.]

¹⁸Ibid

tržište gdje je uslijed recesije dodatno oslabljena potražnja, te snažna konkurencija na domaćem tržištu.²⁰

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku ukupni vanjsko-trgovinski deficit prehrambeno-prerađivačkog sektora u 2017. godini iznosio je 430 milijuna eura.

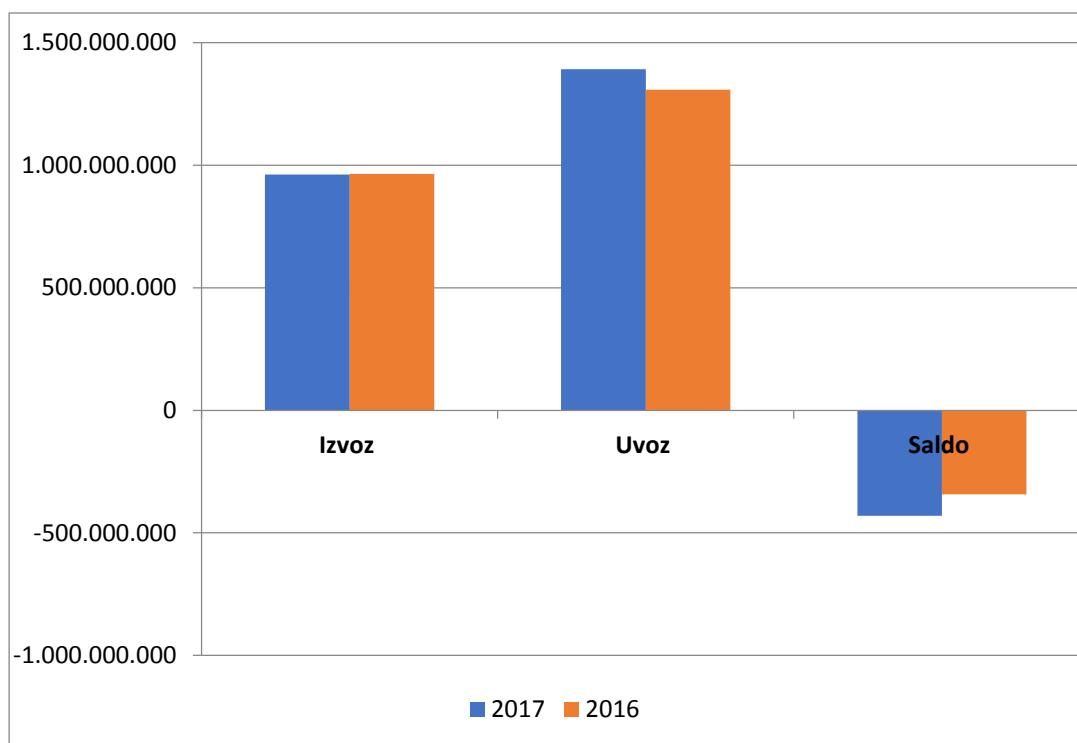

Grafikon 6: Izvoz/uvoz proizvoda hrane i pića u 2017. godini (€)

Izvor: Izračun autorice prema podacima DZS

Ovi pokazatelji nam ukazuju da u zemlji imamo mnogo veću potrošnju hrane i pića u odnosu na ono što proizvedemo. Tako nam upravo taj deficit u iznosu od 430 milijuna eura govori da Hrvatska potroši više prehrambeno-prerađivačkih proizvoda nego što proizvede upravo u tom iznosu.

²⁰Buturac G. : „Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske“ s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308> [10.05.2018]

Grafikon 7: Usporedba izvoza i uvoza proizvoda hrane i pića u 2016. i 2017. godini (€)

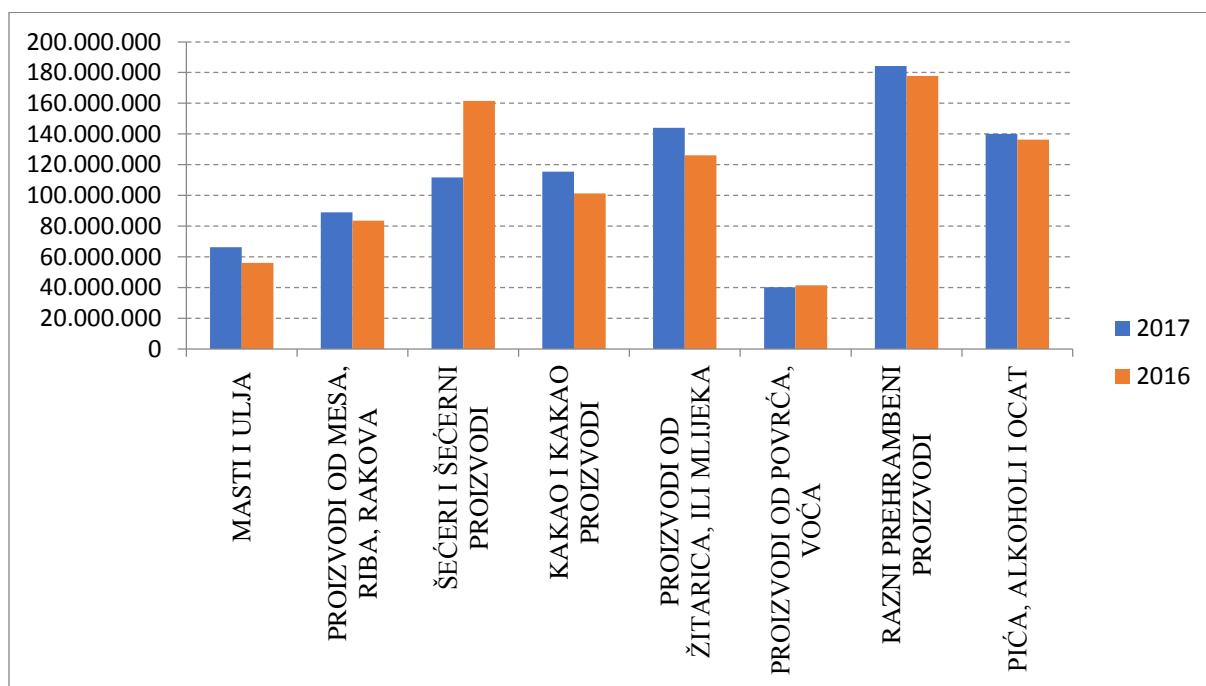
Izvor: Izračun autorice prema podacima DZS

Na grafikonu 7 prikazana je usporedba izvoza i uvoza hrane i pića u 2016. i 2017. godini. Može se uočiti pad izvoza hrane i pića u 2017. godini u odnosu na 2016. u iznosu od oko 2 milijuna eura. Istovremeno, za promatrano razdoblje uvoz je porastao za oko 85 milijuna eura. Prema tome, vidljiv je i porast deficita u 2017. godini u odnosu na 2016.

Tablica 8: Izvoz odabranih proizvoda industrije hrane i pića u RH 2016. i 2017. god. u [€]

Odabrani proizvodi	2017	2016
Masti i ulja	66.231.083	56.043.420
Meso i riba	88.937.802	83.460.243
Šećer	111.668.086	161.472.249
Kakao	115.534.516	101.301.446
Žitarice i brašno	144.022.357	125.976.747
Povrće i voće	40.048.624	41.402.631
Razni prehrambeni proizvodi	184.188.078	177.721.758
Pića, alkoholi i ocat	140.078.558	136.351.498
Hrana za životinje	71.080.241	80.132.377

Izvor: Izrada autorica prema podacima DSZ

Grafikon 8: Izvoz odabranih proizvoda industrije hrane i pića u RH 2016. i 2017. godine u (€).

Izvor: Izračun autorice prema podacima DZS

Promatrajući grafikon 8, može se uočiti porast izvoza svih skupina glavnih proizvoda industrije hrane i pića u RH u 2017. u odnosu na 2016. godinu, osim kod skupine šećernih proizvoda gdje postoji značajan pad izvoza od 31%.

Prehrambena industrija u EU je od iznimne važnosti i prema prihodima se nalazi odmah iza metalne industrije. Na konkurentnost hrvatskih proizvoda na tržištima EU utječu visoki troškovi proizvodnje, kao i troškovi sirovina.

Hrvatsku industriju hrane i pića pratili su negativni trendovi kretanja i to zbog gospodarske krize i politika trgovanja nakon ulaska u Europsku uniju.²¹

²¹Baturac. G.: "Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske" s Interneta, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199308>, [18.05.2018.]

3. ANALIZA USPJEŠNOSTI POSLOVANJA VELIKIH PODUZEĆA IZ INDUSTRIJE HRANE I PIĆA U RH

3.1. Definiranje velikog poduzeća

Prema Zakonu o računovodstvu (NN 120/16-članak 5) veliki poduzetnici su poduzetnici koji nisu ni mikro, mali ili srednji poduzetnici, te prelaze granične pokazatelje u 2 od 3 sljedeća uvjeta:

Ukupna aktiva 150.000.000,00 kuna,

prihod 300.000.000,00 kuna,

te prosječni broj radnika tijekom poslovne godine 250.

3.2. Pojam i mjerenje poslovne uspješnosti

Pojam uspješnosti obuhvaća skup pokazatelja koji kvantitativno ili kvalitativno opisuju određene učinke, doprinose, rezultate koji se ostvaruju određenom aktivnošću poduzeća ili određene industrije. Analiza mjerenja uspješnosti zasniva se na financijskim pokazateljima postignutim u prošlosti. Za odlučivanje o budućim poslovnim potezima relevantna je prošlost.²²

U literaturi najčešće možemo sresti sljedeće tipove analiza:

- Horizontalna analiza,
- Vertikalna analiza,
- Analiza smjerova (trendova) kretanja
- Analiza odnosa bilančnih pozicija i pozicija u računu dobiti i gubitka (RatioAnalysis),
- Analiza novčanih tokova.

²²Letica, M., Doktorski rad, : „Utjecaj outsourcinga na poslovne performanse poduzeća“, raspoloživo na: https://docs.google.com/document/d/16OZN2H_wakrSKujrN29mrE28a3W1a1pTErRVdONAuFE/edit [14.05.2018.]

Analiza pomoću pokazatelja omogućava analitičarima predviđanje budućeg kretanja poslovanja. Stavljajući u odnosi dvije relevantne ekonomske veličine dobivamo informacije potrebne za upravljanje poslovanjem.

U skladu sa zahtjevima i potrebama različitih zainteresiranih strana (vlasnika, menadžera, vjerovnika) razlikuju **nekoliko skupina financijskih pokazatelja**²³

- **pokazatelji likvidnosti**, koji mjere sposobnost poduzeća da podmiri svoje dospjele kratkoročne obveze;
- **pokazatelji zaduženosti**, koji mjere koliko se poduzeće financira iz tuđih izvora sredstava,
- **pokazatelji aktivnosti**, koji mjere kako efikasno poduzeće upotrebljava svoje resurse;
- **pokazatelji ekonomičnosti**, koji mjere odnos prihoda i rashoda, tj. pokazuju koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda;
- **pokazatelji profitabilnosti**, koji mjere povrat uloženog kapitala, što se smatra najvišom upravljačkom djelatnošću

Analiza uspješnosti omogućava praćenje trendova kretanja odabranih pokazatelja, usporedbu s konkurentima, usporedbu s industrijskom granom kao i usporedbu sa sličnim poduzećima u drugim zemljama itd. Analiza uspješnosti služi menadžerima u planiranju, kontroli i donošenju odluka za poslovanje u budućnosti.

Mnogi znanstvenici analitičari i istraživači su koristili različite pristupe i metodologije istražujući čimbenike koji mogu **utjecati na uspješnost tvrtke**. Iako rezultati istraživanja nisu jednolični, znanstvenici i praktičari se slažu da liberalizacija tržišta, povećanje konkurencije, ulaganje u istraživanje i razvoj značajno utiču na uspješnost poslovanja.

Budući da je prerađivačka industrija a time **i industrija hrane i pića** kao njen sastavni dio prepoznata kao ključni pokretač napredovanja i razvoja bilo kojeg gospodarstva, od velikog je interesa analizirati **uspješnost tvrtki** koje djeluju unutar nje. Ako ostvaruju odgovarajući poslovni uspjeh, tvrtke imaju sposobnost nagraditi vlasnike, stvoriti dodatnu vrijednost, zaposliti nove djelatnike i biti konkurentniji na globalnom tržištu.

²³Žager K., Žager L. (1999): op.cit.,str. 172.

Analizu financijskog „zdravlja“ vlastite tvrtke i svojih klijenata trebaju metodama financijske analize provoditi svi poslovni subjekti kako bi planirali, kontrolirali i provodili uspješnije i sigurnije poslovanje.²⁴

Utjecaj starosti tvrtke(godine postojanja) na uspješnost poslovanja istraživali su mnogi znanstvenici i u tome postoje različita mišljenja. Jedno od istraživanja provedeno je u Republici Hrvatskoj na primjeru prehrambene industrije tijekom razdoblja 2005-2014. Rezultati su pokazali da se uspješnost tvrtke pogoršava s godinama. **Prednosti akumuliranog znanja postaju inertne i nefleksibilne.** Ostale varijable likvidnost, solventnost i dr. su se pokazale značajnim u skladu s teoretskim razmatranjem.

Poslovni neuspjeh za svakog poduzetnika kao i za društvo u cjelini predstavlja veliki problem. Njegovo istraživanje i predviđanje je ponovno aktualizirano, naročito poslije zadnje ekonomske krize. **EBIT marža, tekuća likvidnost i samofinanciranje** kao parametri značajno utječu na uspješnost poslovanja. Povećanjem njihove vrijednosti povećava se sigurnost i uspješnost poslovanja.²⁵

²⁴Pervan I., Dropulić I.,“DeterminantsofCybernetic Controls in Croatian Manufacturing Companies“ International journalofeconomicsandstatistic, Volume 2, 2014, str.9-14,raspoloživo na: <http://www.naun.org/main/NAUN/economics/2014/a042015-127.pdf> [13.05.2018.]

²⁵Pervan I.,“Predviđanje stečaja-SME proizvodna poduzeća u Hrvatskoj“ Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, 3-4 (2017), 33-45, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=271665 [13.05.2018.]

3.3. Definiranje uzorka istraživanja

U ovom radu analiza će se raditi na uzorku od 24 velika poduzeća u periodu od 2012.godine-2016.godine.

Tablica 9: Uzorak velikih poduzeća industrije hrane i pića u Republici Hrvatskoj 2012-2016. godine.

R.B.	Poduzeće
1.	COCA-COLA HBC HRVATSKA D.O.O.
2.	JAMNICA D.D.
3.	MARASKA D.D.
4.	ZAGREBAČKA PIVOVARA D.O.O.
5.	BRIONKA D. D.
6.	ČAKOVEČKI MLINOVI D.D.
7.	DUKAT D.D.
8.	FRANCK D.D.
9.	GRANOLIO D.D.
10.	KOESTLIN D.D.
11.	KRAŠ D.D.
12.	MESNA INDUSTRIJA BRAĆA PIVAC D.O.O.
13.	MLIN I PEKARE D.O.O.
14.	MLINAR D.D.
15.	P P K D.D.
16.	PIK D. D.
17.	PIK VRBOVEC-MESNA INDUSTRIJA, D.D.
18.	PODRAVKA D.D.
19.	VAJDA D. D. ČAKOVEC
20.	VINDIJA D.D. VARAŽDIN
21.	VIRO TVORNICA ŠEĆERA D.D.
22.	ZAGREBAČKE PEKARNE KLARA D.D.
23.	ZVEČEVO D. D.
24.	ZVIJEZDA D.D.

Izvor: Baza podataka Amadeus

Dostupni su podatci o poslovanju 24 poduzeća korištena u uzorku u petogodišnjem razdoblju od 2012. do 2016. godine.

3.4. Rezultati istraživanja

Tablica 10: Stavke bilance i računa dobiti i gubitka

STAVKE	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Broj poduzetnika	24	24	24	24	24
Dugotrajna imovina (000) €	1.463.942	1.352.416	1.525.112	1.677.818	1.728.718
Kratkotrajna imovina (000) €	1.268.892	1.239.474	1.376.911	1.402.624	1.455.229
Kapital i rezerve (000) €	1.321.365	1.331.603	1.527.848	1.682.262	1.656.857
Dugoročne obveze (000) €	460.082	383.235	418.027	365.202	424.442
Kratkoročne obveze (000) €	951.387	877.053	956.148	1.032.977	1.102.648
Obrtni kapital (000) €	629.357	615.074	677.331	688.229	676.028
Operativni prihodi (000) €	2.918.451	2.884.545	3.072.082	3.266.333	3.271.030

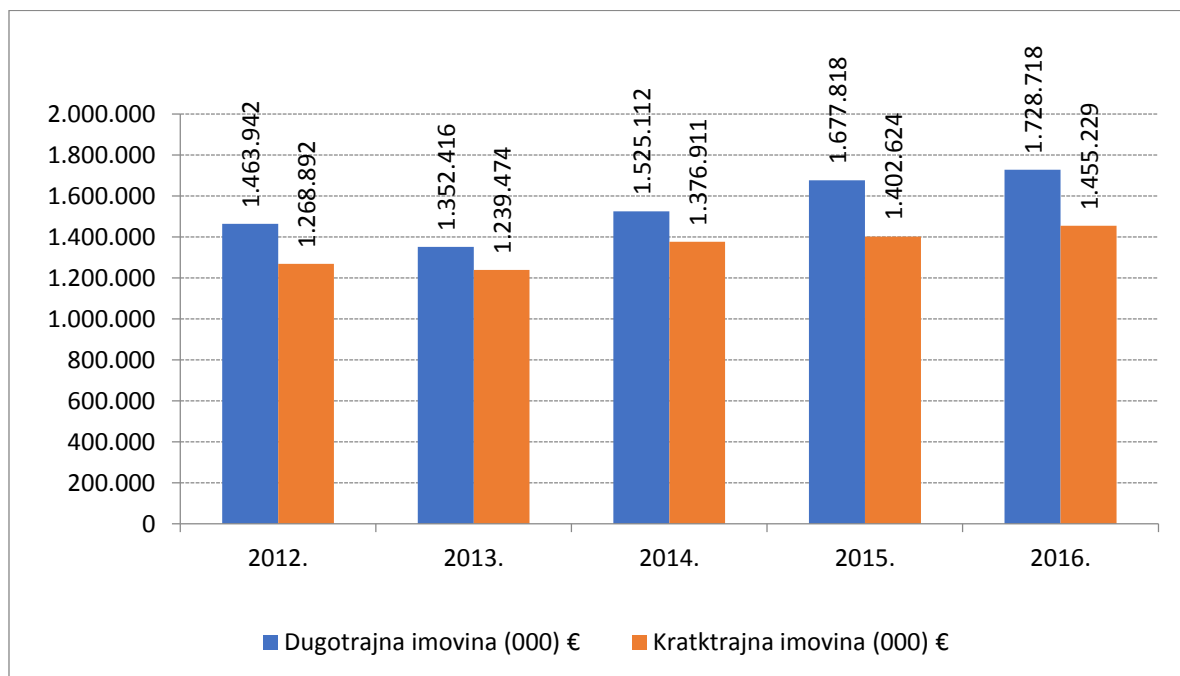
Izvor: Obrada autorice prema bazi podataka Amadeus.

Tablica 11: Prikaz kretanja aktive i pasive (skraćena bilanca) velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine

STAVKE	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Dugotrajna imovina (000) €	1.463.942	1.352.416	1.525.112	1.677.818	1.728.718
Kratkotrajna imovina (000) €	1.268.892	1.239.474	1.376.911	1.402.624	1.455.229
Ukupno aktiva	2.732.834	2.591.891	2.902.023	3.080.442	3.183.947
Kapital i rezerve (000) €	1.321.365	1.331.603	1.527.848	1.682.262	1.656.857
Dugoročne obveze (000) €	460.082	383.235	418.027	365.202	424.442
Kratkoročne obveze (000) €	951.387	877.053	956.148	1.032.977	1.102.648
Ukupno pasiva	2.732.834	2.591.891	2.902.023	3.080.442	3.183.947

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

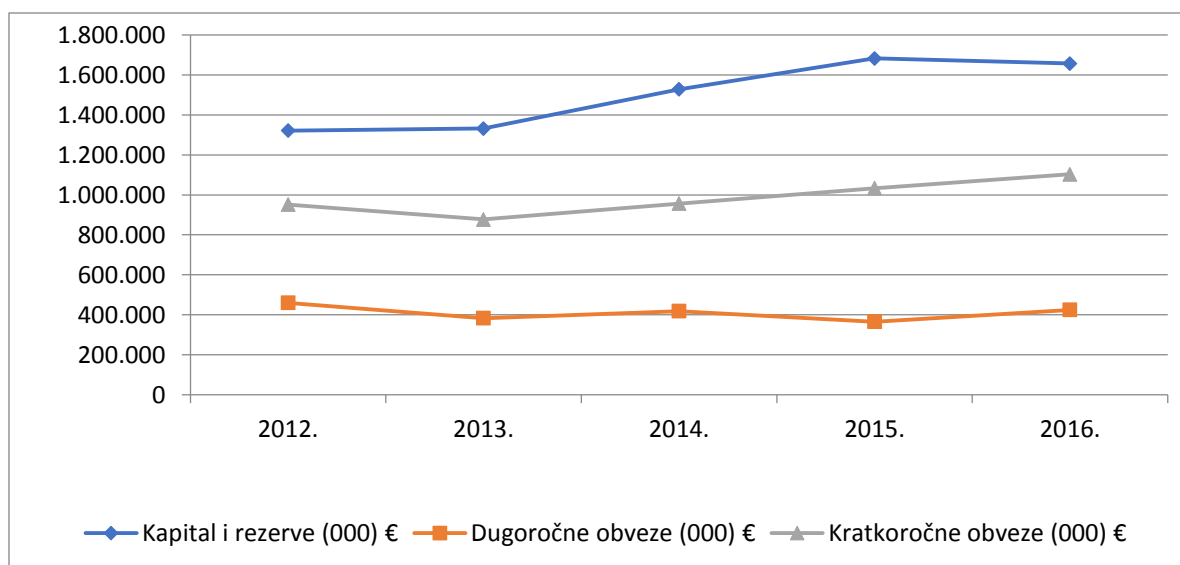
Prikaz kretanja aktive i pasive (skraćena bilanca) velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine u uzorku poduzeća industrije hrane i pića prikazano je i grafički.

Grafikon 9: Prikaz kretanja aktive (dugotrajne i kratkotrajne imovine) u periodu od 2012.-2016. godine u tisućama eura.

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

U periodu promatranja (2012.-2016.) dugotrajna imovina velikih poduzeća iz industrije hrane i pića kretala se od 1,46 milijardi eura do 1,73 milijarde eura, s trendom rasta. Jedino u 2013 godini dogodio se pad na 1,35 milijardi eura. Kratkotrajna imovina promatranih poduzeća kretala se od 1,27 milijardi u 2012 godini do 1,46 milijardi eura, također s neznatnim padom u 2012 godini.

Grafikon 10: Prikaz kretanja pasive(kapitala, dugoročnih i kratkoročnih obveza) u periodu od 2012.-2016. godine u tisućama eura.

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Kapital i rezerve u promatranom razdoblju na početku perioda su iznosili 1,32 milijarde eura, da bi na kraju razdoblja iznosili 1,65 milijardi eura. Kroz svih 5 promatranih godina osjetio se lagani rast. Dugoročne obveze se nisu značajno mijenjale na početku 460 milijuna eura, a na kraju 424 milijuna eura. Kod kratkoročnih obveza, također nije bilo značajnih oscilacija, na početku su iznosile 951 milijun eura, da bi na kraju perioda iznosile 1,1 milijardu eura.

Tablica 12: Odnos stavki skraćene bilance 2016/2015

STAVKE	2015.	2016.	2016/2015
Dugotrajna imovina (000) €	1.677.818	1.728.718	103%
Kratkotrajna imovina (000) €	1.402.624	1.455.229	104%
Ukupno aktiva	3.080.442	3.183.947	103%
Kapital i rezerve (000) €	1.682.262	1.656.857	98%
Dugoročne obveze (000) €	365.202	424.442	116%
Kratkoročne obveze (000) €	1.032.977	1.102.648	107%
Ukupno pasiva	3.080.441	3.183.947	103%

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Ako promatramo odnos odabranih pokazatelja u 2016 i 2015 godini vidimo da su svi promatrani pokazatelji rasli od 3 do 16% osim kapitala i rezervi koji je pao 2% u odnosu na 2015 godinu.

Tablica 13: Prikaz statističkih podataka za promatrano kretanje aktive i pasive(skraćenu bilancu) velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine

STAVKE 2012.-2016. (000) €	Dugotrajna imovina	Kratkotrajna imovina	Kapital i rezerve	Dugoročne obveze	Kratkoročne obveze
SUMA	7.748.006	6.743.131	7.519.936	2.050.988	4.920.213
PROSJEK	39.873	30.494	36.569	8.299	25.499
ST.DEV.	32.531	24.705	35.525	10.015	19.203
MIN	4.090	2.606	2.019	1	638
MAX	110.526	93.528	137.289	40.134	69.841

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Iz tablice se može uočiti da je za promatrana poduzeća u vremenskom razdoblju od 2012.-2016.godine značajna razlika minimuma i maksimuma svih analiziranih statističkih podataka.

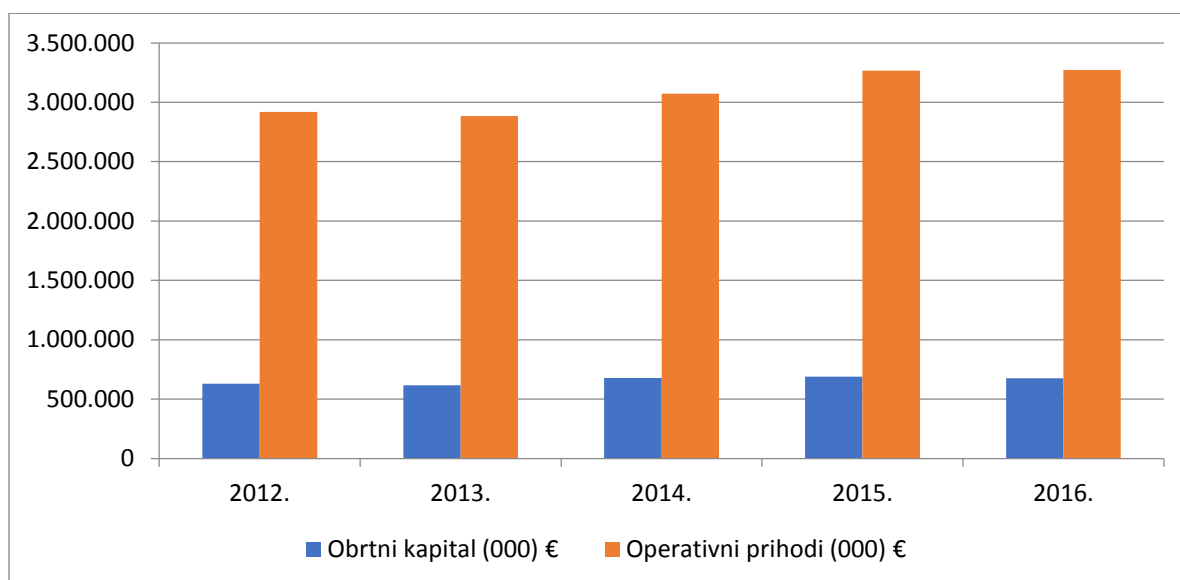
Minimalne dugoročne obveze su evidentirane za poduzeće Brionka d.d 2012.godine, i iznosile su 1000 eura što je gotovo zanemarivo u odnosu na ukupne dugoročne obveze promatranih poduzeća. Minimalne kratkoročne obveze su evidentirane za poduzeće Brionka d.d. 2014.godine, i iznosile su 638.000 eura što čini 0.01% u odnosu na ukupne kratkoročne obveze promatranih poduzeća. Maksimalna dugotrajna imovina u iznosu 110.526.000 eura evidentirana je za poduzeće Zvijezda d.d. 2012.godine što čini 1.43% u ukupnoj dugotrajnoj imovini svih promatranih poduzeća, maksimalna kratkotrajna imovina u iznosu 93.528.000 eura evidentirana je za poduzeće Zvijezda d.d. 2015.godine što iznosi 1.21% u ukupnoj kratkotrajnoj imovini svih promatranih poduzeća, te maksimalni kapital i rezerve u iznosu 137.289.000 eura evidentirana je za poduzeće Zvijezda d.d. 2014.godine što iznosi 1.77% u ukupnom kapitalu i rezervama svih promatranih poduzeća.

Tablica 14: Obrtni kapital i operativni prihodi od 2012.-2016. godine

STAVKE	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Obrtni kapital (000) €	629.357	615.074	677.331	688.229	676.028
Operativni prihodi (000) €	2.918.451	2.884.545	3.072.082	3.266.333	3.271.030

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Kretanje operativnih prihoda i obrtnog kapitala prikazat ćemo i grafički na grafikonu broj 11.

Grafikon 11: Kretanje operativnih prihoda i obrtnog kapitala

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Operativni prihodi u navedenom periodu su na početku bili 2,9 milijardi eura, a na kraju 2016 godine 3,3 milijarde eura. U svim promatranim godinama se osjetio lagani rast osim u 2013 godini. Obrtni kapital je na početku razdoblja iznosio 629 milijuna eura da bi na kraju razdoblja iznosio 676 milijuna eura.

Tablica 15: Prikaz statističkih podataka za promatrani obrtni kapital i operativni prihod velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine

STAVKE 2012-2016 (000) €	Obrtni kapital	Operativni prihod
SUMA	3.286.019	15.412.442
PROSJEK	15.088	70.254
ST.DEV.	13.393	42.444
MIN	5	666
MAX	43.268	144.892

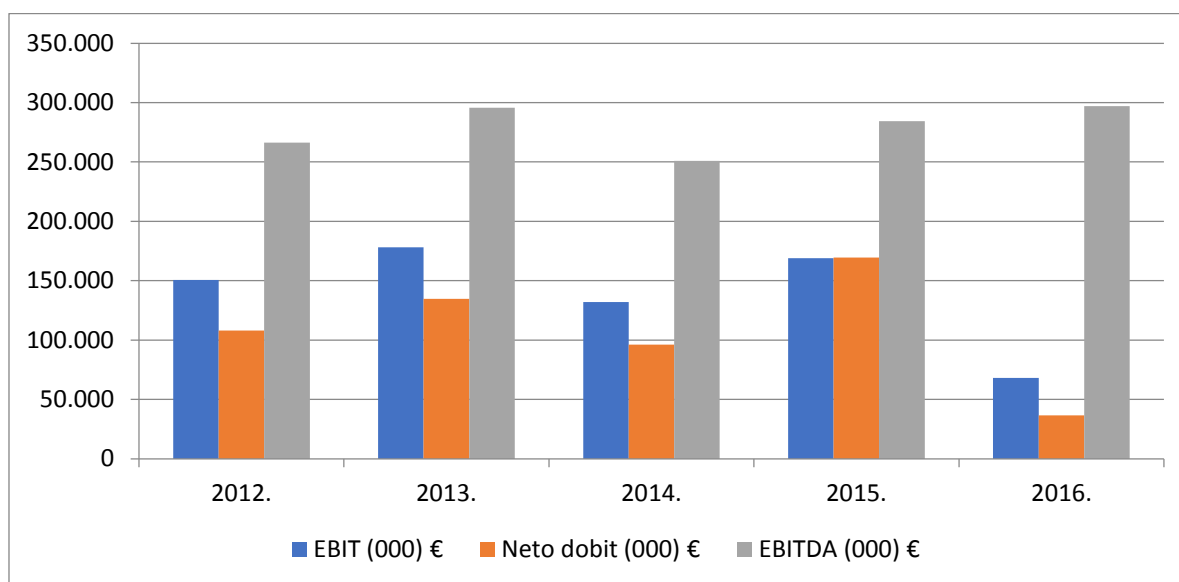
Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus

Iz dostupnih podataka određeno je prosječno odstupanje vrijednosti obrtnog kapitala u iznosu od 13.393.190 eura, te prosječno odstupanje operativnih prihoda u iznosu od 42.444.000 eura.

Tablica 16: Kretanje neto dobiti, EBIT i EBITDA u tisućama eura

STAVKE	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
EBIT (000) €	150.667	178.112	132.075	168.985	68.046
Neto dobit (000) €	107.916	134.639	96.096	169.575	36.516
EBITDA (000) €	266.267	295.567	250.840	284.395	297.042

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Grafikon 12: Kretanje EBIT, neto dobiti i EBITDA u tisućama eura

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

EBIT je dosta oscilirao u promatranom periodu. Na početku je iznosila 150 milijuna eura da bi na kraju perioda iznosila 68 milijuna eura što je značajan pad. Neto dobit je također bila dosta neujednačena na početku 107 milijuna eura a na kraju 36 milijuna eura. EBITDA je bila mnogo ujednačenija i na početku perioda je iznosila 266 milijuna eura a na kraju promatranog perioda 297 milijuna eura.

Tablica 17: Prikaz statističkih podataka za promatrano kretanje EBIT ,neto dobiti i EBITDA u tisućama euravelikih poduzetnika od 2012.-2016. godine

STAVKE 2012-2016 (000) €	EBIT	Neto dobit	EBITDA
SUMA	697.884	544.741	1.394.111
PROSJEK	3.576	2.646	6.542
ST.DEV.	4.129	3.938	4.537
MIN	-16.831	-16.548	-1.679
MAX	20.599	18.344	25.469

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus

Prosječna vrijednost EBIT je 3.576.000 EUR s prosječnim odstupanjem od prosjeka 4.129.038 EUR. Dio poduzeća je ostvarivalo i gubitak. Najnižu vrijednost operativne dobiti prije kamata i poreza je ostvarivalo poduzeće Zvijezda d.d. u iznosu -16.831.141 EUR 2016. godine. Dok je najvišu vrijednost operativne dobiti prije kamata i poreza je ostvarivalo poduzeće Viro tvornica šećera d.d. u iznosu 20.598.698 EUR 2012. godine.

Prosječna vrijednost neto dobiti je 2.645.630 EUR sa prosječnim odstupanjem od prosjeka 3.937.952 EUR. Dio poduzeća je ostvarivalo i gubitak. Najnižu vrijednost neto dobiti je ostvarivalo poduzeće Zvijezda d.d. u iznosu -16.547.539 EUR 2016. godine. Dok je najvišu vrijednost neto dobiti je ostvarivalo poduzeće Viro tvornica šećera d.d. u iznosu 18.343.720 EUR 2012. godine.

Prosječna vrijednost EBITDA je 6.541.571 EUR sa prosječnim odstupanjem od prosjeka 4.536.909 EUR. Dio poduzeća je ostvarivalo i gubitak. Najnižu vrijednost EBITDA-e je ostvarivalo poduzeće Zvečevo d.d. u iznosu -1.678.636 EUR 2016. godine. Dok je najvišu vrijednost EBITDA je ostvarivalo poduzeće Viro tvornica šećera d.d. u iznosu 25.469.450 EUR 2012. godine.

Tablica 18: Kretanje ROA i ROE u %

STAVKE	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
ROA (%)	4,1	4,09	3,41	4,36	2,54
ROE (%)	5,91	6,06	2,43	7,52	5,26

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Povrat na ukupnu imovinu - ROA (eng. Return on asset) kao pokazatelj mjeri odnos zarade i imovine. Povrat na imovinu najčešće se računa na sljedeći način²⁶

$$\text{ROA} = \text{Neto dobit} / \text{Aktiva} \quad (1)$$

povrat na imovinu (ROA) pokazuje sposobnost tvrtke da korištenjem raspoložive imovine ostvari dobit, odnosno predstavlja snagu zarade tvrtke. Ovaj pokazatelj nam govori koliko profita je poduzeće sposobno zaraditi na jednu jedinicu uložene imovine. Računa se dijeljenjem neto dobitka umanjenog za dividende prioritetnih dioničara s ukupnom imovinom, tj. pokazuje koliko je lipa tvrtka zaradila na svaku kunu imovine. Niski pokazatelj može se objasniti stagnirajućom prodajom i niskom snagom zarade.²⁷

sve vrijednosti pokazatelja ispod 5% odnose se na visok stupanj intenzivnosti imovine, dok vrijednosti iznad 20% označavaju nisku intenzivnost imovine.

Povrat na vlastiti kapital/dioničku glavnica - ROE (eng. Return on equity)

Povrat na kapital je važan pokazatelj za mjerenje profitabilnosti poduzeća s gledišta vlasnika koji su investirali svoj kapital i temeljna mjera za planiranje profita. ROE se izračunava na sljedeći način:

$$\text{ROE} = \text{Neto profit} / \text{Vlastiti kapital} \quad (2)$$

pokazuje koliko novčanih jedinica dobiti poduzeće ostvaruje na jednu jedinicu vlastitog kapitala.²⁸

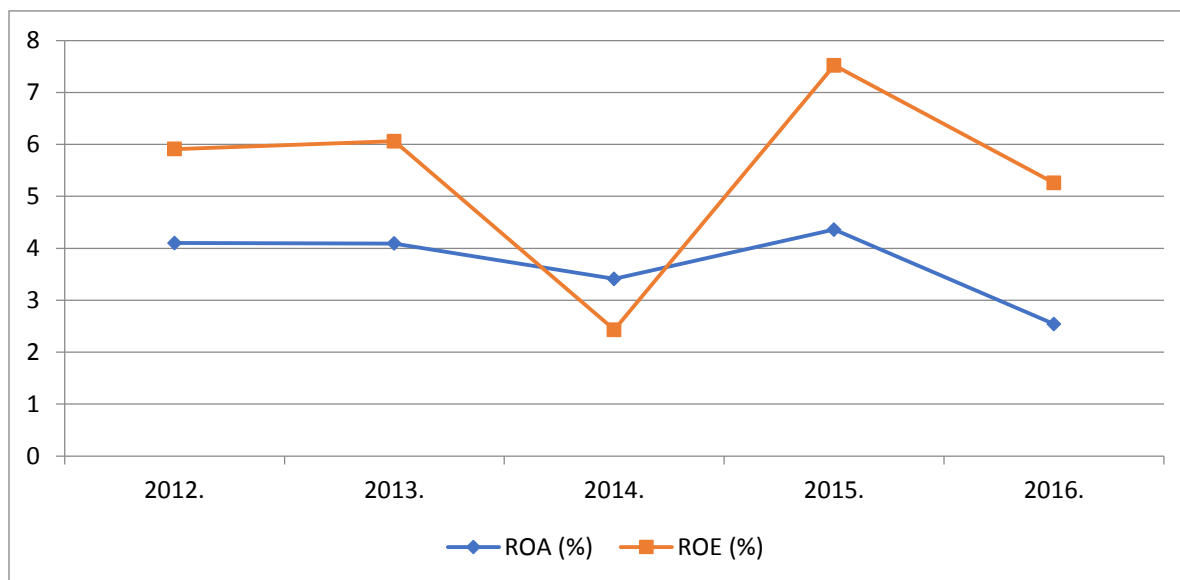
²⁶Belak V. (2014) „Analiza poslovne uspješnosti“, RRiF, Zagreb

²⁷Vidučić, LJ.(2006.). „Financijski menadžment“, V. dopunjeno i izmijenjeno izdanje, RRiF, Zagreb

²⁸Ježovita, A., Žager, L (2014). „Ocjena zaduženosti poduzeća pokazateljima profitabilnosti“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 12, br. 1.

Ako je povrat na vlastiti kapital veći od povrata na imovinu tada je stopa troška tuđega kapitala manja od povrata na imovinu, te poduzeće primjereno koristi tuđe izvore financiranja.

Kretanje ROA i ROE prikazano je i grafički, grafikonom broj 13.:

Grafikon 13: Kretanje ROA i ROE u promatranom periodu

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

ROA u promatranom periodu je iznosio na početku 4,1(%), da bi na kraju perioda bio smanjen na 2,54(%) što je znatan pad . ROE je na početku iznosio 5,91(%), a na kraju perioda 5,26(%), jedino je u 2014 godini iznosio 2,43(%) .

Tablica 19: Prikaz statističkih podataka za promatrano kretanje ROA i ROE u promatranom periodu u (%) velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine

STAVKE 2012-2016 (%)	ROA	ROE
PROSJEK	3,21	4,71
ST.DEV.	6,08	14,48
MIN	-28,71	-65,08
MAX	16,06	47,95

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus

Pokazatelj povrata na ukupnu imovinu (ROA). Ovaj pokazatelj pokazuje sposobnost poduzeća da korištenjem raspoložive imovine ostvari dobit.

Prosječna vrijednost ROA-e je 3.21% s prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 6.08%

Pokazatelj povrata na ukupni kapital (ROE). Ovaj pokazatelj nam pokazuje snagu zarade u odnosu na ulaganje dioničara.

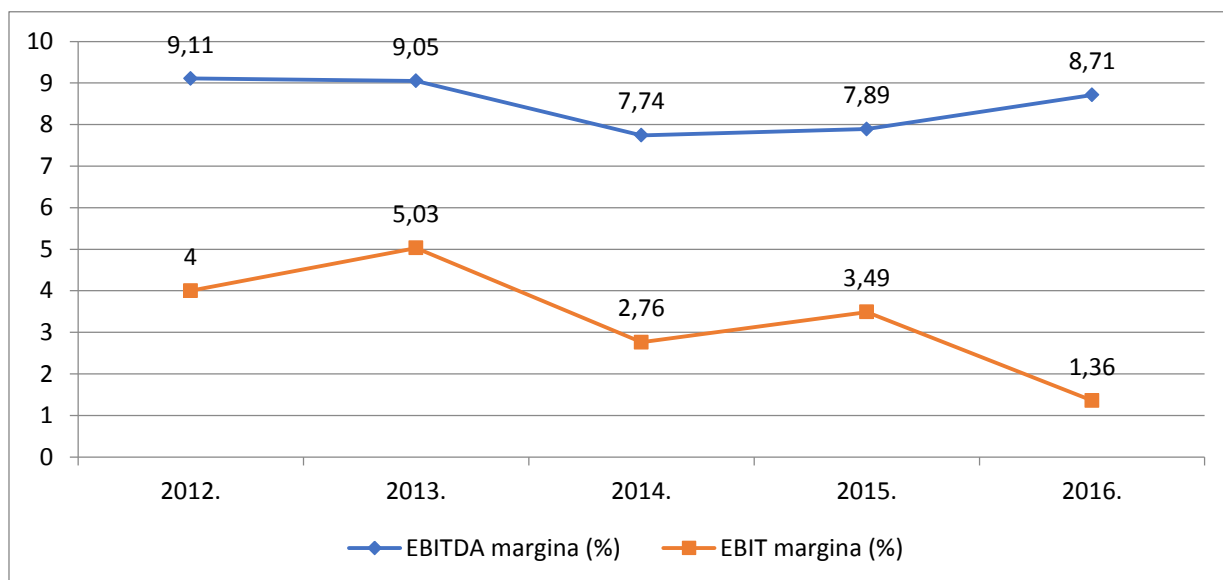
Prosječna vrijednost ROE-e 4.71 % s prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 14.48%

Tablica 20: Kretanje EBITDA margine i EBIT margine u promatranom periodu

STAVKE	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
EBITDA margina (%)	9,11	9,05	7,74	7,89	8,71
EBIT margina (%)	4	5,03	2,76	3,49	1,36

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Kretanje EBITDA margine i EBIT margine prikazano je i grafički, grafikonom broj 14.:

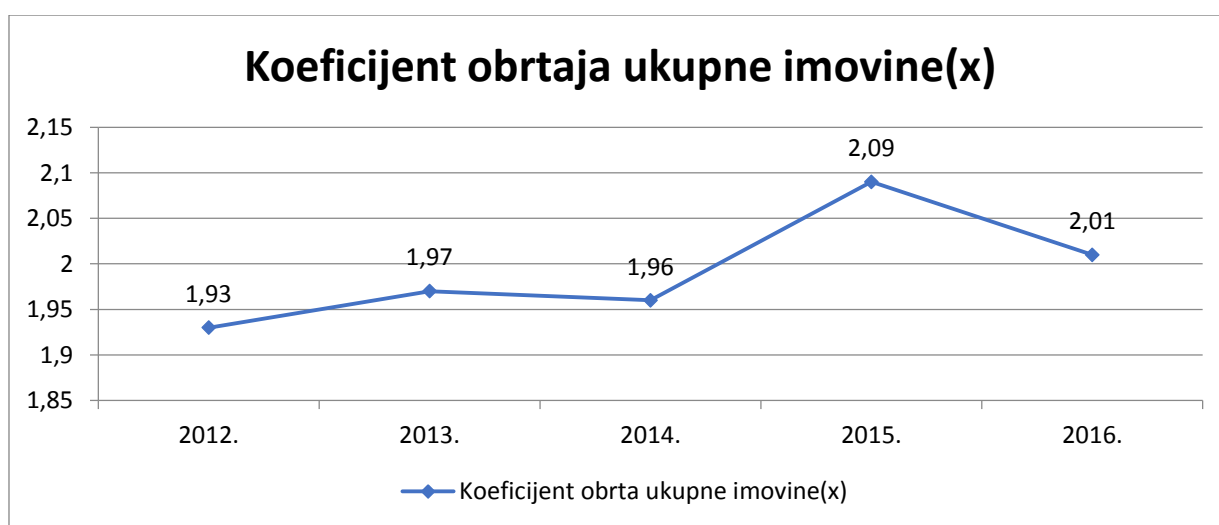

Grafikon 14: Kretanje EBITDA margine i EBIT margine u promatranom periodu

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

EBITDA marža u 2012 godini je iznosila 9,11(%) i zadržala skoro istu vrijednost u 2013 godini, da bi u 2014 imala osjetan pad na iznos od 7,74(%), te nastavila rast u 2015 i 2016 godini na iznos 8,71(%)

EBIT marža je u navedenom periodu se kretala od 4% do 1,36%. U navedenom periodu osjetio sa značajan pad EBIT marže.

Grafikon 15: Kretanje koeficijenta ukupne imovine(x) od 2012. do 2016. godine

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

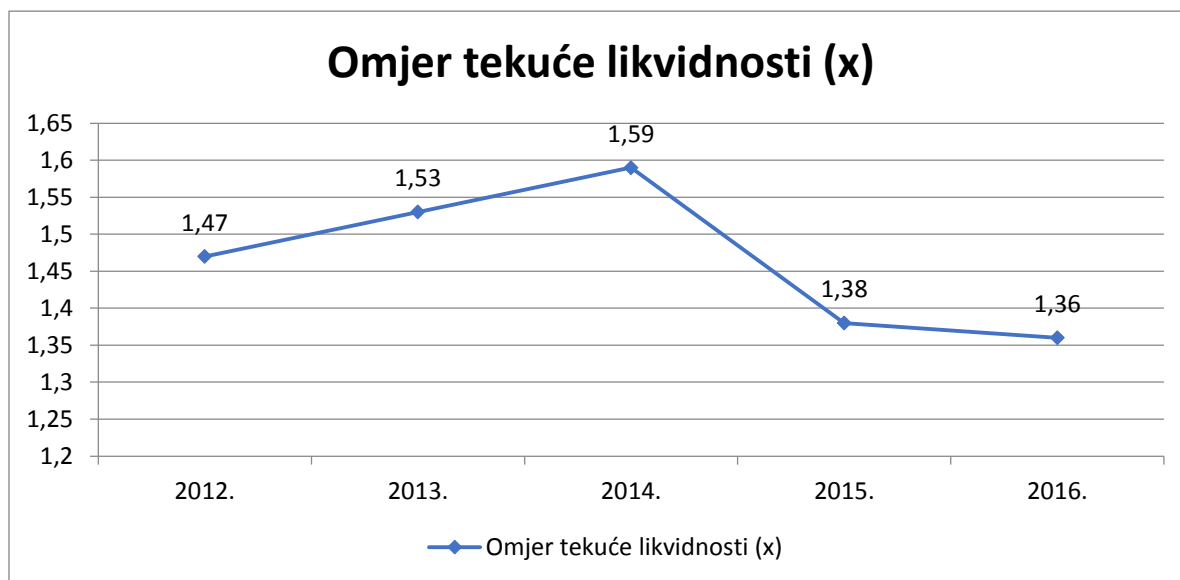
$$\text{Koeficijent obrta ukupne imovine} = \frac{\text{Ukupni prihod}}{\text{ukupna imovina}} \quad (3)$$

Ovaj pokazatelj nam govori koliko jedna novčana jedinica imovine stvara novčanih jedinica prihoda. Daje nam uvid u brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu. Što je ovaj pokazatelj veći upućuje da je poduzeće orijentirano trgovini, vrijednost >1, niska vrijednost ovog pokazatelja upućuje da poduzeće ima velike zalihe ili nenaplaćena potraživanja ili da poduzeće ulaže veću količinu sredstava.²⁹

Obrtaji ukupne imovine na početku perioda u 2012 godini iznosio je 1,93 puta, da bi u 2013 godini porastao na 1,97 puta, slijedi lagani pad u 2014 godini na 1,96 puta i ponovo rast na

²⁹Žager K., Žager L. (1999): op.cit.,str. 178.

2,09 puta u 2015 godini. Zatim opet pad na 2,01 puta u 2016. Godini. U petogodišnjem razdoblju može se smatrati da koeficijent obrta ukupne imovine nije doživio velike oscilacije.

Grafikon 16: Omjer tekuće likvidnosti

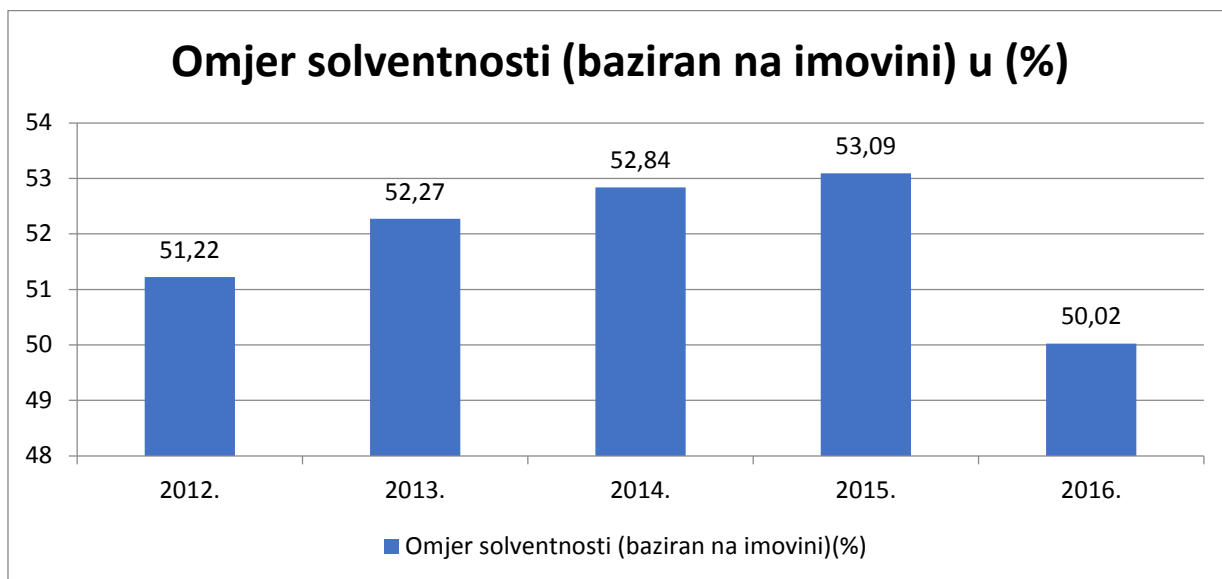
Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Omjer tekuće likvidnosti= $\frac{\text{Kratkotrajna imovina}}{\text{kratkoročne obveze}}$ (4)

Ovaj pokazatelj ukazuje nam na sposobnost poduzeća u podmirenju svojih kratkoročnih obveza. Za koeficijent tekuće likvidnosti zahtjeva se nužan uvjet koji govori da ovaj koeficijent treba biti veći od 2, što znači da kratkotrajna imovina treba biti barem dva puta veća od kratkoročnih obveza. Za održavanje tekuće likvidnosti vrlo je bitna veličina neto radnog kapitala. On predstavlja razliku kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza. Ako je ovaj pokazatelj manji od 1.5 ukazuje nam na probleme jer bi poduzeće moglo ubrzo ostati bez sredstava da podmiri kratkoročne obveze. Postojanje neto radnog kapitala ukazuje da je dio kratkotrajne imovine financiran iz dugoročnih izvora, što je nužno za održavanje likvidnosti.³⁰

Iz grafikona 16 se može uočiti da je omjer tekuće likvidnosti za sva promatrana poduzeća od 2012. do 2014. bilježio kontinuiran rast i dosegao svoj maximum u 2014 u iznosu od 1,59 što upućuje na zaključak da su poduzeća u prosjeku podmirivala svoje kratkoročne obveze. U 2015. dolazi do pada, koji se nastavlja i u 2016. godini gdje je dosegao minimum u promatranom razdoblju i iznosi svega 1,36, što nam ukazuje na postojanje problema jer u prosjeku promatrana poduzeća nisu uspijevala podmiriti svoje kratkoročne obveze.

³⁰Zager K., Žager L. (1999): op.cit.,str. 177.

Grafikon 17: Omjer solventnosti baziran na imovini[%]

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus.

Solventnost je sposobnost poduzeća da u određenom trenutku podmiri novčanim sredstvima svoje dospjele novčane obveze. Solventnost je u stvari platežna sposobnost poduzeća.³¹

Omjer solventnosti bazirana na imovini (stupanj zaduženosti) – nam ukazuje na udio obveza u ukupnoj imovini, odnosno zaduženost poduzeća u relativnom iznosu. Ovaj pokazatelj nam pokazuje koliki dio je imovine financiran iz tuđih izvora što upućuje na zaključak što je stupanj zaduženosti veći da je veći i rizik ulaganja u poduzeće.

$$\text{Stupanj zaduženosti} = \frac{\text{ukupne obveze}}{\text{ukupna imovina}} * 100 \quad (5)$$

stupanj zaduženosti određenog poduzeća trebao bi iznositi 50%, odnosno gornja granica stupnja zaduženosti trebala bi biti maksimalno 50%.³²

Iz grafikona 17 se može uočiti da tijekom promatranog vremenskog razdoblja 2012.-2016. godine stupanj zaduženosti prelazi gornju granicu stupnja zaduženosti od 50%, te samim tim nije zadovoljavajući. U 2016. godini stupanj zaduženosti je najbliži granici zadovoljavajućeg te nam govori da su se poduzeća u prosjeku financirala 50,02 % iz tuđih izvora, a 49,98 % iz vlastitih izvora.

³¹ Grubišić, D. (2013.): Poslovna ekonomija, Ekonomski fakultet u Splitu, Split, str. 114

³² Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRi F, Zagreb, str. 80.

Tablica 21: Prikaz statističkih podataka za omjer solventnosti u promatranom periodu velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine(%)

STAVKE 2012-2016 (%)	Omjer solventnosti
PROSJEK	51,39
ST.DEV.	18,55
MIN	7,70
MAX	90,65

Izvor: Izračun autorice korištenjem baze podataka Amadeus

Prosječna vrijednost omjera solventnosti je 51,39% s prosječnim odstupanjem od prosjeka 18,55%. Najniža vrijednost omjera solventnosti iznosi 7,7%, dok je najviša vrijednost omjera solventnosti 90,65%.

4. ZAKLJUČAK

Industrija hrane i industrija pića spadaju u najznačajnije industrijske grane u Republici Hrvatskoj. U njoj se realizira 28,2% ukupne proizvodnje prerađivačkog sektora i 20% ukupne zaposlenosti prerađivačke industrije. S obzirom na svoj značaj industrija hrane i pića trebala bi biti postavljena kao strateška industrijska grana Hrvatskog gospodarstva. Proizvodnja hrane i pića, u usporedbi s drugim granama prerađivačke industrije u Republici Hrvatskoj ostvaruje najveći udio u bruto domaćem proizvodu i ukupnoj zaposlenosti.

Zaposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda na kraju promatranog razdoblja uz povremene oscilacije ima 2.615 više, što predstavlja 7% više zaposlenih u odnosu na početak promatranog razdoblja. U industriji proizvodnje pića primjetan je značajan pad broja zaposlenih za promatrano razdoblje. Tako na kraju promatranog razdoblja u industriji proizvodnje pića ima 1.759 zaposlenih manje (29%) u odnosu na početak promatranog razdoblja.

Analizira li se kretanje prosječnih bruto plaća u prerađivačkoj industriji i industriji pića, može se primijetiti kontinuirani rast tijekom promatranog razdoblja. U industriji proizvodnje hrane pad prosječne mjesečne bruto plaće je zabilježen još u 2013. godini, a nakon 2015. bilježi ponovni rast. Zanimljivo je primijetiti da je prosječna mjesečna bruto plaća u industriji pića tijekom cijelog promatranog razdoblja bila iznad prosjeka plaća u prerađivačkoj industriji. Prosječna mjesečna bruto plaća isplaćena u industriji pića u 2017. bila je veća za 13,6% u odnosu na onu iz 2010. godine.

Za ovu industriju važno je naglasiti i dati posebnu pozornost situaciji vezanoj za Agrokor, koja je posljednjih godinu dana potresla hrvatsko gospodarstvo, te ima značajan utjecaj na ovu industriju. Zbog razloga što Agrokor ima veliki broj zaposlenih, osim toga surađuje s mnogobrojnim tvrtkama između kojih je veliki broj njih kojima poslovanje u velikoj mjeri ovisi o Agrokoru.

U zemlji imamo mnogo veću potrošnju hrane i pića u odnosu na ono što proizvedemo. Usporedbom izvoza i uvoza hrane i pića u 2016. i 2017. godini Može se uočiti pad izvoza hrane i pića u 2017. godini u odnosu na 2016. u iznosu od oko 2 milijuna eura. Istovremeno, za promatrano razdoblje uvoz je porastao za oko 85 milijuna eura. Prema tome, imamo porast deficita u 2017. godini u odnosu na 2016.

Industrija hrane i pića imaznatan udio u izvozu i zaposlenosti, što je čini glavnom industrijskom granom Republike Hrvatske. Mogućnost za daljnji rast i jačanje industrije hrane i pića se može pronaći u većoj orijentaciji na izvoz.

Nakon provedenog istraživanja utvrđeno je da većina financijskih pokazatelja uspješnosti poslovanja velikih trgovačkih društava je bilježila pad u posljednjoj godini promatranja (2016).

LITERATURA

1. Agencija za investicije i konkurentnost, raspoloživo na: <http://www.aik-invest.hr/sektori/prehrambenaindustrija/>
2. Aralica A., Ekonomski institut Zagreb, Sektorske analize Hrana i piće, lipanj 2013. Raspoloživo na: http://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-i-pice_lipanj-2013.pdf.
3. Belak V. (2014) „Analiza poslovne uspješnosti“, RRiF, Zagreb
4. Buturac G. : „Perspektive razvoja industrije hrane i pića u međunarodnom okruženju: slučaj Hrvatske“, raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/199308>
5. Buturac G., Vizek M. : „Izvoz prehrambene industrije učinci na gospodarstvo: slučaj Hrvatske“, raspoloživo na : <https://hrcak.srce.hr/143880>
6. Ćudina A., Sušić G.: "Utjecaj pristupanja Hrvatske Europskoj uniji na trgovinske i gospodarske odnose sa zemljama CEFTA-e" s Interneta, raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/157240>
7. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, DZS. Raspoloživo na: <http://www.dzs.hr/>
8. Ekonomski rječnik, EBITDA, raspoloživo na: <http://www.ekonomskirjecnik.com/definicije/dobit-prije-kamata-poreza-amortizacije-ebitda.html>
9. Eurostat, raspoloživo na: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
10. FINA, raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/izbornik.do>
11. Fin inf, raspoloživo na: <https://www.fininfo.hr/Eucenje#93>
12. FoodDrinkEurope, 2017. Raspoloživo na: <http://www.fooddrinkeurope.eu/publication/economic-bulletinq4-of-2017/>
13. Grubišić, D. (2013.): Poslovna ekonomija, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
14. http://www.racunovodja.hr/33/ebit-dobit-prije-kamata-i-poreza-RWSbk196FxrPUATdrQkNnJBpE6oj-UINPa2PH1_9Nkg9-bMPOX8w/
15. <https://www.eizg.hr/istrazivanje/makroekonomska-analiza-izvozne-konkurentnosti-prehrambene-industrije-republike-hrvatske/504>
16. <http://www.jatrgovac.com/tag/industrija-pica/>

17. Investopedia - <https://www.investopedia.com/dictionary/>
18. Ježovita, A., Žager, L (2014)., „Ocjena zaduženosti poduzeća pokazateljima profitabilnosti“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 12, br. 1.
19. Korda Z. Analiza industrije: „Tko vodi glavnu igru u proizvodnji hrane i pića“, raspoloživo na: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/tko-vodi-glavnu-igru-u-proizvodnji-hrane-i-pica-20150602>
20. Lobarčec.M. i suradnici: "Prehrambena industrija, proizvodnja pića i duhana" s Interneta, raspoloživo na:<http://www.efzg.hr/UserDocsImages/MGR/zkovacevic//9.12.%20PREHRAMBENA%20DUHANSKA%20I%20INDRUSTRIJA%20PI%C4%86A.pdf>
21. Ministarstvo gospodarstva: Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014.-2020. Raspoloživo na: https://search.yahoo.com/yhs/search?hspart=iba&hsimp=yhs-1&type=wvds_5681_CRW_HR&p=Ministarstvo+gospodarstva%3A+Industrijska+strategija+Republike+Hrvatske+2014.-2020.
22. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, raspoloživo na: <https://www.mingo.hr/page/prehrambena-industrija>
23. Narodne novine, (2007.) : Zakon o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti. Narodne novine d.d. Zagreb, broj 98/94). Raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html.
24. Palić P. i Rašić Bakarić I., Ekonomski institut Zagreb, Sektorske analize: Hrana i piće,svibanj 2016. Raspoloživo na: http://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-i-pice_svibanj-2016.pdf.
25. Palić P., Ekonomski institut Zagreb, Sektorske analize Hrana i piće,svibanj 2018. Raspoloživo na: http://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-2018.pdf.
26. Palić P., Ekonomski institut Zagreb, Sektorske analize Hrana i piće,svibanj 2017. Raspoloživo na: http://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-i-pice_svibanj-2017.pdf.
27. Pervan I., „Predviđanje stečaja-SME proizvodna poduzeća u Hrvatskoj“ Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, 3-4 (2017), 33-45, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=271665
28. Pervan I., Dropulić I., „DeterminantsofCybernetic Controls in Croatian Manufacturing Companies“ International journalofeconomic sandstatistic, Volume 2, 2014, str.9-

- 14,raspoloživo na: <http://www.naun.org/main/NAUN/economics/2014/a042015-127.pdf>
29. Poslovni dnevnik, Leksikon, raspoloživo na:
<http://www.poslovni.hr/leksikon/solventnost-1046>
30. Poslovni dnevnik, raspoloživo na: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/prehrambena-industrija-5-najveca-izvozna-grupacija-unutar-preraiivacke-industrije-rh-296946>
31. Rašić Bakarić I., Ekonomski institut Zagreb, Sektorske analize: Hrana i piće,svibanj 2015. Raspoloživo na: http://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-i-pice_svibanj-2015.pdf.
32. Rašić Bakarić I., Ekonomski institut Zagreb, Sektorske analize: Hrana i piće,svibanj 2014.Raspoloživo na: http://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-i-pice_svibanj-2014.pdf.
33. Rašić Bakarić I., Sektorska analiza-Hrana i piće: Industrija visokog potencijala,raspoloživo na: <https://www.jatrgovac.com/2015/08/sektorska-analiza-hrana-i-pice-industrija-visokog-potencijala/>
34. Vidučić, LJ.(2006.),:”Financijski menadžment”, V. dopunjeno i izmijenjeno izdanje, RRiF, Zagreb
35. Vukoja, B.: „Primjena analize financijskih izvješća pomoću ključnih financijskih pokazatelja kao temelj donošenja poslovnih odluka“, raspoloživo na:
<http://www.revident.ba/public/files/primjena-analize-financijskih-izvjestaja-pomocu-kljucnih-financijskih-pokazatelja.pdf>
36. Zagrebačka burza, Pregled trgovine u 2017. godini, raspoloživo na:
<http://zse.hr/default.aspx?id=178>
37. Žager K. i Žager, L., 1999, Analiza financijskih izvještaja, Zagreb: Masmedia

PRILOZI

Popis grafikona

Grafikon 1: Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenom u pravnim osobama u Hrvatskoj, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnje hrane te proizvodnje pića, od 2010. do 2017.(HRK).....	12
Grafikon 2: Broj poduzeća u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića, u Hrvatskoj od 2008. Do 2016.	14
Grafikon 3: Broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambeni proizvoda, te proizvodnji pića u Hrvatskoj, od 2010. do 2017.	15
Grafikon 4: Bruto dodana vrijednost (BDV) po zaposlenom u industriji hrane i pića u Hrvatskoj i EU za razdoblje od 2012. do 2015. godine (prosjeak razdoblja).....	16
Grafikon 5: Faktorski dohodak po zaposlenom u industriji hrane i pića u Hrvatskoj i EU za razdoblje od 2012. do 2015. (prosjeak razdoblja).....	17
Grafikon 6: Izvoz/uvoz proizvoda hrane i pića u 2017. godini (€)	23
Grafikon 7: Usporedba izvoza i uvoza proizvoda hrane i pića u 2016. i 2017. godini (€)	24
Grafikon 8: Izvoz odabranih proizvoda industrije hrane i pića u RH 2016. i 2017. godine u (€).	25
Grafikon 9: Prikaz kretanja aktive(dugotrajne i kratkotrajne imovine) u periodu od 2012.-2016. godine u tisućama eura.	32
Grafikon 10: Prikaz kretanja pasive(kapitala, dugoročnih i kratkoročnih obveza) u periodu od 2012.-2016. godine u tisućama eura.....	33
Grafikon 11: Kretanje operativnih prihoda i obrtnog kapitala	35
Grafikon 12: Kretanje EBIT, neto dobiti i EBITDA u tisućama eura.....	36
Grafikon 13: Kretanje ROA i ROE u promatranom periodu	39
Grafikon 14: Kretanje EBITDA margine i EBIT margine u promatranom periodu	40
Grafikon 15: Kretanje koeficijenta ukupne imovine(x) od 2012. do 2016. godine	41
Grafikon 16: Omjer tekuće likvidnosti.....	42
Grafikon 17: Omjer solventnosti baziran na imovini[%].....	43

Popis tablica

Tablica 1: Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. – NKD 2007. C 10 proizvodnja prehrambenih proizvoda i C 11 proizvodnja pića.	7
Tablica 3: Struktura prehrambene proizvodnje po sektorima, u (%) u 2016. godini	11
Tablica 4: Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenom u pravnim osobama u Hrvatskoj, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnja prehrambenih proizvoda, te proizvodnja pića, od 2010. do 2017.(HRK).....	12
Tablica 5: Broj poduzeća u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića, u Hrvatskoj od 2008. do 2016.	13
Tablica 6: Broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji, proizvodnji prehrambenih proizvoda, te proizvodnji pića u Hrvatskoj, od 2010. do 2017.	15
Tablica 7: Deskriptivni prikaz promjena uvjeta trgovanja nakon ulaska Hrvatske u EU s pojedinim zemljama članicama CEFTA-e	19
Tablica 8: Prikaz promjene uvjeta trgovanja Hrvatske sa zemljama CEFTA-e nakon ulaska Hrvatske u EU	21
Tablica 9: Izvoz odabranih proizvoda industrije hrane i pića u RH 2016. i 2017. god. u [€]..	25
Tablica 10: Uzorak velikih poduzeća industrije hrane i pića u Republici Hrvatskoj 2012-2016. godine.	30
Tablica 11: Stavke bilance i računa dobiti i gubitka	31
Tablica 12: Prikaz kretanja aktive i pasive (skraćena bilanca) velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine	31
Tablica 13: Odnos stavki skraćene bilance 2016/2015	33
Tablica 14: Prikaz statističkih podataka za promatrano kretanje aktive i pasive (skraćenu bilancu) velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine.....	34
Tablica 15: Obrtni kapital i operativni prihodi od 2012.-2016. godine	35
Tablica 16: Prikaz statističkih podataka za promatrani obrtni kapital i operativni prihod velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine	36
Tablica 17: Kretanje neto dobiti, EBIT i EBITDA u tisućama eura	36
Tablica 18: Prikaz statističkih podataka za promatrano kretanje EBIT ,neto dobiti i EBITDA u tisućama eura velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine	37
Tablica 19: Kretanje ROA i ROE u %	38
Tablica 20: Prikaz statističkih podataka za promatrano kretanje ROA i ROE u promatranom periodu u (%) velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine.....	39

Tablica 21: Kretanje EBITDA margine i EBIT margine u promatranom periodu	40
Tablica 22: Prikaz statističkih podataka za omjer solventnosti u promatranom periodu velikih poduzetnika od 2012.-2016. godine(%)	44

SAŽETAK

U ovom radu analiziran je sektor industrije hrane i pića u Republici Hrvatskoj. Predmetni sektor je vrlo važan za cjelokupno gospodarstvo u svakoj zemlji pa tako i u Republici Hrvatskoj. U radu se daje osvrt na cjelokupni sektor u nekoliko posljednjih godina sa odabranim pokazateljima uspješnosti poslovanja. U radu je empirijski istražena uspješnost 24 velika trgovačka društava iz industrije hrane i pića prema odabranim financijskim pokazateljima u periodu 2012-2016 godine. Istraživanje je pokazalo vrijednost ovog sektora za cjelokupno gospodarstvo Republike Hrvatske i njegovu neelastičnost i otpornost u uvjetima zadnje ekonomske krize.

Ključne riječi: industrija hrane, industrija pića, financijski pokazatelji.

SUMMARY

This Graduate thesis analyzes the sector of food and beverage industry in the Republic of Croatia. This sector is very important for the entire economy in every country and in the Republic of Croatia. This Graduate work gives an overview of the entire sector over the last few years with selected performance indicators. It empirically researches the performance of 24 large food and beverage industry companies according to the selected financial indicators for the period 2012-2016. The research has shown the value of this sector for the entire economy of the Republic of Croatia and its non-resilience and resistance in the conditions of the last economic crisis.

Keywords: food industry, beverage industry, financial indicators.